

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
«ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ - ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΛΟΓΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΕ ΘΕΜΑ

*«Χρήση ουσιών ανάμεσα στους φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών
Τεχνών και του τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ»*

*«Drug use among students from the Athens School of Fine Arts and the
School of Mathematics of UOA»*

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: *Τσάκα Ντριλόνα*

A.M.: 20160896

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: *Γ. Παπαδημητρίου*

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: *Γ. Παπαδημητρίου*

Η. Αγγελόπουλος

Μ. Οικονόμου

ΑΘΗΝΑ, 2019

Περίληψη

Ο σκοπός την παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τη διαφορά στη χρήση ουσιών ανάμεσα στους φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) και του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ.

Η μελέτη πραγματοποιήθηκε σε 155 φοιτητές, ηλικίας 18-30 ετών, των προαναφερόμενων σχολών για το χρονικό διάστημα Μάρτιος – Απρίλιος 2018. Ερευνητικό εργαλείο αποτέλεσε το «Ερωτηματολόγιο για τη Χρήση Ουσιών», το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή έρευνα ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). Για τη στατιστική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε το SPSS 21 (Statistical Package for the Social Sciences).

Από την έρευνα προέκυψε ότι οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση ναρκωτικών ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ. Στο Τμήμα Μαθηματικών το φύλο σχετίζεται με τη χρήση ναρκωτικών τους τελευταίους 12 μήνες και η ηλικία με τη χρήση ναρκωτικών σε όλη τη ζωή και τους τελευταίους 12 μήνες.

Η χρήση ναρκωτικών από τους φοιτητές στις σχολές ΑΣΚΤ και Τμήμα Μαθηματικών τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή τους δεν επιδρούν στη βαθμολογία τους. Επιπλέον, οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση κάνναβης από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών.

Συμπερασματικά, ο φοιτητικός πληθυσμός εμπλέκεται στη χρήση ουσιών και ειδικότερα οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση ναρκωτικών ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών και ειδικότερα κάνναβης.

Λέξεις κλειδιά: Χρήση ουσιών, Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας, Τμήμα Μαθηματικών Αθήνας.

Abstract

The purpose of this thesis is to examine the difference in drug use among students from the Athens School of Fine Arts (ASFA) and the School of Mathematics of UOA. The survey has been conducted on 155 students of age 18-30, over a period of two months (March-April 2018). The Drug Use Questionnaire, which is used in the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) has served here as a research tool. Last but not least, the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 21) was used for the statistical analysis.

The results of the study show that the students from the ASFA are more frequent drug users than the students from the School of Mathematics. Concerning the School of Mathematics, gender is associated with drug use for the past 12 months, while age correlates with it for a lifetime as well.

The academic performance of students from both departments is not affected by drug use, neither for the past 12 months nor for a lifetime. Lastly, those who study in the ASFA tend to be more frequent cannabis users than the ones from the School of Mathematics.

To conclude, the student population is evidently involved in drug use, especially the ones from the Athens School of Fine Arts who in particular use cannabis.

Key Words: Drug use, Athens School of Fine Arts, School of Mathematics of UOA

Αφιερώνω την παρούσα εργασία σε όσους συμμετείχαν στην έρευνα και βοήθησαν για τη διεξαγωγή και την ολοκλήρωσή της.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές που συμμετείχαν στα μαθήματα του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών « Αντιμετώπιση Εξαρτήσεων – Εξαρτησιολογία», στο πλαίσιο του οποίου πραγματοποιείται η παρούσα μελέτη. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια κα. Μ. Μαλλιώρη για τη βοήθειά της και την αφοσίωσή της καθ' όλη την διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος και τον καθηγητή κο. Γ. Παπαδημητρίου για την εποπτεία του στην παρούσα διπλωματική εργασία.

Περιεχόμενα

Περίληψη	2
Ευχαριστίες	5
1. Εισαγωγή	7
1.1. Σημαντικότητα θέματος και διατύπωση ερευνητικού προβλήματος.....	7
1.2. Σκοπός και στόχοι διπλωματικής.....	7
1.2.1. Θεωρητικοί στόχοι	7
1.2.2. Ερευνητικοί στόχοι	8
1.3. Διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων	8
2. Θεωρητική προσέγγιση.....	9
2.1. Γενικά περί ναρκωτικών	9
2.2. Ιστορική αναδρομή	10
2.3. Χρήση και εξάρτηση από ουσίες	12
2.4. Στατιστική απεικόνιση χρήσης ναρκωτικών	16
2.5. Έρευνες πάνω στο θέμα.....	18
3. Μεθοδολογία έρευνας.....	25
3.1. Σχεδιασμός Έρευνας.....	25
3.2. Δείγμα Έρευνας	25
3.3. Δικαιολόγηση τρόπων στατιστικής ανάλυσης.....	26
4. Αποτελέσματα μέσω στατιστικής ανάλυσης	27
4.1. Ανάλυση δημογραφικών στοιχείων έρευνας	27
4.2. Περιγραφική στατιστική	28
4.3. Επαγωγική στατιστική	58
4.3.1. Ερευνητική Υπόθεση 1	58
4.3.2. Ερευνητική Υπόθεση 2	62
4.3.3. Ερευνητική Υπόθεση 3	64
4.3.4. Ερευνητική Υπόθεση 4	64
5. Εξαγωγή συμπερασμάτων	68
5.1. Συζήτηση.....	68
5.2. Συστάσεις για μελλοντική έρευνα	70
5.3. Περιορισμοί έρευνας.....	70
6. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	72

1. Εισαγωγή

1.1. Σημαντικότητα θέματος και διατύπωση ερευνητικού προβλήματος

Η παρούσα μελέτη αφορά στη χρήση ναρκωτικών ουσιών σε φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) και σε φοιτητές της σχολής του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ. Το συγκεκριμένο θέμα αναδεικνύει μια σημαντική προσπάθεια καταγραφής της χρήσης ουσιών σε φοιτητές και η στατιστική παράθεση των δεδομένων θα προσδώσει μια εγκυρότητα στη διαπίστωση της διαφοράς στη χρήση ουσιών, ποιοτικά και ποσοτικά, στους φοιτητές των ως άνω σχολών. Τα αποτελέσματα της μελέτης θα βοηθήσουν στη δημιουργία πολιτικών πρόληψης και θεραπείας σε αυτούς τους πληθυσμούς, αλλά και σε πληθυσμούς που σχετίζονται με αυτές τις κατευθύνσεις.

1.2. Σκοπός και στόχοι διπλωματικής

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τη διαφορά στη χρήση ουσιών ανάμεσα στους φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) και του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ. Με βάση τα στοιχεία αυτά, θα μελετηθούν, η συχνότητα χρήσης ουσιών από τους φοιτητές των δύο σχολών, το είδος της ουσίας καθώς και οι διαφοροποιήσεις στη χρήση όσον αφορά στο φύλο, στην ηλικία και στην επίδοση στα μαθήματα. Επίσης, θα μελετηθούν πεποιθήσεις των φοιτητών σχετικά με τις ουσίες και οι σχέσεις με τους γονείς και τους φίλους.

1.2.1. Θεωρητικοί στόχοι

Το θεωρητικό μέρος της μελέτης αποσκοπεί στη διατύπωση ενός θεωρητικού πλαισίου που αφορά στη χρήση ναρκωτικών ουσιών. Οι θεωρητικοί στόχοι είναι οι εξής:

1. **Θεωρητικός Στόχος 1:** Θεωρητική επισκόπηση της έννοιας και της ιστορίας των εξαρτησιογόνων ουσιών.
2. **Θεωρητικός Στόχος 2:** Αναφορά σε στοιχεία χρήσης και εξάρτησης από ουσίες.
3. **Θεωρητικός Στόχος 3:** Στατιστική απεικόνιση της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών.

4. **Θεωρητικός Στόχος 4:** Επισκόπηση ερευνών σχετικά με τη χρήση ουσιών σε φοιτητές.

1.2.2. Ερευνητικοί στόχοι

Ερευνητικά, η μελέτη αποσκοπεί στο να καταγράψει διαφοροποιήσεις στη χρήση ναρκωτικών μεταξύ δύο πληθυσμών, της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) και σε φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ. Οι ερευνητικοί στόχοι της εργασίας είναι:

1. **Ερευνητικός Στόχος 1:** Καταγραφή συχνότητας χρήσης ναρκωτικών ουσιών στις δύο σχολές τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή.
2. **Ερευνητικός Στόχος 2:** Καταγραφή επίδρασης προσδιοριστικών παραγόντων (φύλο, ηλικία) στη χρήση ναρκωτικών στις δύο σχολές τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή.
3. **Ερευνητικός Στόχος 3:** Καταγραφή επίδρασης χρήσης ναρκωτικών ουσιών στις δύο σχολές τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή στη βαθμολογία των φοιτητών.
4. **Ερευνητικός Στόχος 4:** Καταγραφή συχνότητας χρήσης κάνναβης στις δύο σχολές τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή.

1.3. Διατύπωση ερευνητικών υποθέσεων

Οι ερευνητικές υποθέσεις οι οποίες θα διερευνηθούν είναι οι εξής:

1. **Ερευνητική Υπόθεση 1:** Οι φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (ΑΣΚΤ) κάνουν συχνότερη χρήση ναρκωτικών ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ τους τελευταίους 12 μήνες αλλά και σε όλη τη ζωή τους;
2. **Ερευνητική Υπόθεση 2:** Το φύλο και η ηλικία επιδρούν στη χρήση ναρκωτικών στις δύο σχολές τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή των φοιτητών;
3. **Ερευνητική Υπόθεση 3:** Η χρήση ναρκωτικών από τους φοιτητές της ΑΣΚΤ και του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή τους επιδρούν στη βαθμολογία τους;
4. **Ερευνητική Υπόθεση 4:** Οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση κάνναβης από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών τους τελευταίους 12 μήνες αλλά και σε όλη τη ζωή τους;

2. Θεωρητική Προσέγγιση

2.1. Γενικά περί ναρκωτικών

Ο όρος «ναρκωτικά» έχει επικρατήσει διεθνώς χάριν συντομίας, ενώ ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (Π.Ο.Υ) προτείνει τον όρο «εξαρτησιογόνες ουσίες» ως πιο κατάλληλο. Σήμερα υπάρχουν πολλοί ορισμοί που προσπαθούν να εξηγήσουν τον όρο «ναρκωτικά». Ένας από αυτούς περιγράφει τα ναρκωτικά ως ουσίες με διαφορετική χημική δομή και διαφορετική δράση στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ), η οποία δράση μπορεί να είναι από κατασταλτική έως διεγερτική. Κοινό χαρακτηριστικό τους αποτελεί η ιδιότητά τους να προκαλούν μεταβολή της σωματικής και ψυχικής κατάστασης του ατόμου.¹

Από τα αρχαία χρόνια ο άνθρωπος έκανε χρήση ουσιών σε όλους τους πολιτισμούς. Ουσίες όπως το τσιγάρο, το αλκοόλ και τα ναρκωτικά ονομάζονται ψυχοτρόπες ουσίες, καθώς έχουν επίδραση στον οργανισμό του ατόμου και προκαλούν νοητικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές μεταβολές. Η χρήση αυτή καθώς και ο τρόπος χρήσης αποτελούσαν πάντα συστατικό στοιχείο για την οργάνωση της κοινωνικής ζωής. Είχαν ένα ιδιαίτερο κοινωνικό και πολιτιστικό νόημα, το οποίο αντικατόπτριζε τον ρόλο που είχε μια συγκεκριμένη ουσία στη ζωή του ατόμου και της κοινωνίας. Η κάθε ουσία περιέχει μία συμβολική διάσταση για την ομάδα των ατόμων που την χρησιμοποιούν και κατά συνέπεια για όλο το κοινωνικό σύστημα στο οποίο ανήκει αυτή η ομάδα².

Η Μάτσα (2012) στο βιβλίο της *«Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές. Το αίνιγμα της τοξικομανίας»*, αναφέρει χαρακτηριστικά πως *« η σχέση του ανθρώπου με τις ψυχοτρόπες ουσίες αποκτά ιδιαίτερο και μοναδικό χαρακτήρα στην ιστορία της ανθρωπότητας, ακριβώς γιατί θίγει ζητήματα θεμελιώδους σημασίας για την ανθρώπινη ύπαρξη, όπως είναι η ελευθερία και η εξάρτηση, το καλό και το κακό»*.

¹ Λιάππας, Ι. & Πομίνι, Β. (2004). Ουσιοεξάρτηση. Σύγχρονα Θέματα. Αθήνα: ΙΤΑΚΑ.

² Θανοπούλου, Κ., Καμπά, Ε., Τσιρώνη, Μ., Τζιαφέρη, Σ., Παπαπέτρου, Σ., Αλικάρη, Β., Ζυγά, Σ. Αρχεία ελληνικής ιατρικής, 2015,32(1):36-44.

Σήμερα, η χρήση και η κατάχρηση ουσιών από εφήβους και νεαρούς ενήλικες αποτελεί φαινόμενο που έχει πάρει σοβαρές διαστάσεις, με διάφορες επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και κατά συνέπεια της ευρύτερης κοινωνίας³.

2.2. Ιστορική αναδρομή

Οι ψυχοτρόπες ουσίες λαμβάνονταν πάντοτε για θρησκευτικούς, ιατρικούς και κοινωνικούς λόγους⁴. Για χιλιάδες χρόνια ιερείς και σαμάνοι χρησιμοποιούσαν φυτά για να φτάσουν σε κατάσταση έκστασης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το μανιτάρι *Amanita muscaria*, γνωστό και ως fly agaric, το οποίο έπαιζε κεντρικό ρόλο στις θρησκευτικές τελετουργίες εδώ και 4000 χρόνια στην κεντρική Ασία. Η χρήση αυτού του είδους του μανιταριού για θρησκευτικούς λόγους έχει καταγραφεί και στην Ινδία. Την ίδια εποχή υπήρξε διάδοση και της ινδικής κάνναβης (*cannabis sativa*), η οποία χρησιμοποιήθηκε κυρίως σε τελετουργίες, ενώ αργότερα αρχίζουν να ανακαλύπτονται και ορισμένες από τις θεραπευτικές της ιδιότητες. Σε κάποιες περιοχές των Η.Π.Α γινόταν χρήση του πεγιότ, ενός κάκτου που περιέχει την ψυχοδραστική ουσία μεσκαλίνη για να υποβοηθήσει καταστάσεις εσωτερικής ενδοσκόπησης^{2,5}.

Ορισμένες ουσίες έχουν χρησιμοποιηθεί και για ιατρικούς λόγους για το μεγαλύτερο κομμάτι της ιστορίας. Στην Οδύσσεια του Ομήρου γίνεται αναφορά στο όπιο ως το φάρμακο που «κοίμιζε» όλους τους πόνους, τον θυμό και την θλίψη. Επίσης, οι Σουμέριοι καλλιεργούσαν το φυτό της παπαρούνας από το οποίο απομόνωναν το όπιο από τις κάψουλες των σπόρων του. Ονόμασαν το όπιο «χαρά» και την παπαρούνα «το φυτό της χαράς». Η γνώση του οπίου πέρασε από τους Σουμέριους μέσω των Ασσυρίων και των Βαβυλωνίων στους Αιγυπτίους.

³ Μάτσα, Κ. Το αδύνατο πένθος και η κρύπτη. Ο τοξικομανής και ο θάνατος. 2012, Ελλάδα: ΑΡΓΑ.

⁴ Pratta, E., Santos, M. Adolescence and the consumption of psychoactive substances: the impact of the socioeconomic status. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 2007, 15(SPE), 806-811.

⁵ Παναγής, Γ., Καστελλάκης, Α., Ενδογενές σύστημα καναβινοειδών. Νέοι ορίζοντες στην θεραπευτική. *Επιθεώρηση Κλινικής Φαρμακολογίας και Φαρμακοκινητικής*, 2006, 24(1):73-89.

Σε ένα από τα πιο παλιά ιατρικά έγγραφα περιγράφεται μία θεραπεία, η οποία σταματάει το κλάμα του μωρού. Αυτό το φάρμακο προέρχεται από μία συγκεκριμένη διαδικασία επεξεργασίας των κόκκων της παπαρούνας. Επιπλέον, ένα βάμμα οπίου, το λεγόμενο λάβδανο, χρησιμοποιήθηκε ευρέως από παιδιά και ενήλικες τον 19ο αιώνα για διάφορους ιατρικούς λόγους, όπως είναι οι καρδιακές ασθένειες, οι μολύνσεις και η αϋπνία. Συγκεκριμένα, στα παιδιά δινόταν για να σταματήσει η διάρροια, να ηρεμήσουν και να σταματήσουν να κλαίνε όσο οι γονείς δούλευαν στα εργοστάσια⁶. Το όπιο, αλλά και άλλα φυτά, όπως τα φύλλα της κοκαΐνης και οι ρίζες μανδραγόρα χρησιμοποιήθηκαν και ως αναισθητικά για να βοηθήσουν τη διαδικασία εκτέλεσης χειρουργικής επέμβασης από τα αρχαία χρόνια ακόμα⁷. Η ινδική κάνναβη έχει χρησιμοποιηθεί εδώ και χιλιάδες χρόνια από Ινδούς και Κινέζους για τη θεραπεία της ελονοσίας, της επιληψίας, της δυσκοιλιότητας κλπ. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε, αναμειγνυόμενη με οινόπνευμα, ως αναισθητικό για χειρουργικές επεμβάσεις. Τέλος, ο Γερμανός ψυχίατρος Griesinger (1817-1868) πρότεινε το όπιο για τη θεραπεία της μελαγχολίας².

Η εργατική τάξη έκανε χρήση του λάβδανου για ψυχαγωγικούς λόγους, καθώς το χρησιμοποιούσαν αντί του κρασιού ή του τζιν λόγω της φθηνότερης τιμής του. Ένα άλλο φυτό που έχει χρησιμοποιηθεί για ψυχαγωγικούς σκοπούς είναι το φυτό της ινδικής κάνναβης (*cannabis sativa*). Από την αρχαιότητα γίνονται σχετικές αναφορές από τον Ηρόδοτο και τον Πλούταρχο. Στην Κίνα πριν 5000 χρόνια γινόταν καλλιέργεια της ινδικής κάνναβης λόγω της ανθεκτικότητάς της για παραγωγή σχοινίων και υφασμάτων. Στην Αμερική, πριν τον 19^ο αιώνα, τα ναρκωτικά χρησιμοποιούνταν στη φυσική τους μορφή. Για παράδειγμα η κοκαΐνη και η μορφίνη ήταν διαθέσιμα μόνο από τα φύλλα της κόκας και το φυτό της παπαρούνας. Αργότερα όμως (1800), με την ανάπτυξη της χημείας οι μορφές των ουσιών άλλαξαν. Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα (1817) απομονώθηκε για πρώτη φορά η μορφίνη από τον Friedrich Wilhelm Adam Serturmer, το 1860 η κοκαΐνη, ενώ το 1874 συντέθηκε από την μορφίνη η διακετυλομορφίνη, η οποία έγινε γνωστή αργότερα (1898) ως ηρωίνη, όταν παρουσιάστηκε από την εταιρεία Bayer^{8,9}.

⁶ Crocq, M. A. Historical and cultural aspects of man's relationship with addictive drugs. *Dialogues in clinical neuroscience*, 2007, 9(4): 355.

⁷ Askitoroulou, E., Papaioannou, A., Ασκητοπούλου, E., Παπαϊωάννου, A. Εγχειρίδιο αναισθησιολογίας & περιεγχειρητικής φροντίδας, *Manual Of Anaesthesiology & Perioperative Care*. Hellenic Academic Libraries, 2015.

⁸ Musto, D. F. Opium, cocaine and marijuana in American history. *Scientific American*, 1991, 265(1), 40-47.

2.2.1. Χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών στη νεότερη ιστορία της Ελλάδας

Μετά την επανάσταση του 1821 σημειώνεται διαδεδομένη κανναβοκαλλιέργεια για εμπορικούς σκοπούς/εξαγωγή της κλωστικής κάνναβης. Από το 1919 ξεκινάει η ποινικοποίηση της κάνναβης με διαδοχικούς νόμους, ώσπου επί δικτατορίας Μεταξά επιβάλλεται η απαγόρευσή της. Έως την επιβολή της απαγόρευσης της κάνναβης διαδεδομένη ήταν η «χασισοποτία» στους ονομαζόμενους «τεκέδες», κυρίως σε περιθωριοποιημένα τμήματα του πληθυσμού, όπως ήταν την εποχή εκείνη οι ρεμπέτες. Γι' αυτό το χασίς συνδέθηκε με την αλητεία αλλά και με το ρεμπέτικο τραγούδι, το οποίο προερχόταν από τους πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, όπου γινόταν χρήση κάνναβης για ψυχαγωγικούς σκοπούς.¹⁰

2.3. Χρήση και εξάρτηση από ουσίες

Ο Freud στο «Η δυσφορία μέσα στον πολιτισμό» (1930), χρησιμοποιεί όρους όπως «τοξικές ουσίες», «ναρκωτικά», «αναισθητικά». Συγκεκριμένα, αναφέρει πως *«Αυτές οι ξένες προς το σώμα ουσίες μάς παρέχουν άμεσα ευχάριστα αισθήματα [και] τροποποιούν κατ' αυτό τον τρόπο την κατάσταση της ευαισθησίας μας σε σημείο που μας καθιστούν αναισθητους σε κάθε δυσάρεστο συναίσθημα»*. Ο Freud αναγνώριζε τη χρήση των ουσιών ως μία από τις πιο ενδιαφέρουσες λύσεις προστασίας ενάντια στην οδύνη που απειλεί την ύπαρξή μας και τη θεωρούσε ως μία έσχατη ζωτική τεχνική, ισότιμη με τη φυγή στη νευρική ασθένεια, την ψύχωση¹¹.

Η χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών αποτελεί πλέον διεθνές πρόβλημα καθώς αφορά τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες του κόσμου. Αυτό συμβαίνει, διότι η χρήση ουσιών έχει ως συνέπεια πλήθος προβλημάτων που σχετίζονται με την υγεία του ίδιου

⁹ Hooman Khademi, M. D., Farin Kamangar, M. D., Paul Brennan, M. D., Reza Malekzadeh, M. D. Opioid therapy and its side effects: a review. Archives of Iranian medicine, 2016, 19(12), 870.

¹⁰ Παπαρρηγόπουλος, Θ. & Δάλλα, Χ. (2018). Οι εξαρτήσεις: αίτια, μηχανισμοί, εκδηλώσεις, αντιμετώπιση. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

¹¹ Marinov, V. Ανορεξία, εξαρτήσεις και ναρκισιστικές ευθραυστότητες. 2010, Αθήνα: Εκδόσεις Κατάρτι.

του χρήστη αλλά και με το εργασιακό, οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον^{12,13}.

Γιατί όμως οι άνθρωποι κάνουν χρήση ουσιών; Σύμφωνα με το NIDA (National Institute of Drug Abuse) οι άνθρωποι κάνουν χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών για διάφορους λόγους. Ένας από αυτούς είναι για να νιώσουν καλά. Ανάλογα με το είδος της ουσίας που λαμβάνει κάποιος, έχει και τα αντίστοιχα αποτελέσματα. Οι διεγερτικές ουσίες προκαλούν ενεργητικότητα, αίσθημα δύναμης και αυτοπεποίθησης. Αντίθετα, οι κατασταλτικές ουσίες προκαλούν χαλάρωση, αίσθημα ευφορίας και ικανοποίησης. Άλλοι χρησιμοποιούν τις ουσίες για να νιώσουν καλύτερα, για να αποφύγουν τα συμπτώματα του άγχους, του στρες και της κατάθλιψης ή ακόμα προβαίνουν στη χρήση ουσιών στην προσπάθειά τους να μειώσουν τα συναισθήματα δυσφορίας που προκαλούν οι παραπάνω διαταραχές. Επιπλέον, χρήση ουσιών μπορεί να γίνεται και για λόγους καλύτερης επίδοσης. Μερικοί άνθρωποι επιθυμούν να ενισχύσουν τις νοητικές ή/και αθλητικές τους ικανότητες λαμβάνοντας τις αντίστοιχες ουσίες. Πολλοί κάνουν χρήση κάποιας ουσίας απλώς από περιέργεια, για πειραματισμό. Σε αυτήν την κατηγορία, ιδιαίτερα ευάλωτος είναι ο πληθυσμός των εφήβων καθώς δέχεται μεγάλη πίεση από τους συνομηλίκους και έχει μεγαλύτερες πιθανότητες να εκδηλώσει συμπεριφορές υψηλού κινδύνου αφενός για εντυπωσιασμό και αφετέρου για να εκφράσει την ανεξαρτησία του από τους γονείς και τους κοινωνικούς κανόνες¹⁴.

Η χρήση των ουσιών ξεκινάει συνήθως στην εφηβεία, μία περίοδο που το άτομο αρχίζει να ανακαλύπτει την σεξουαλικότητά του και γίνεται η πρώτη επαφή του υποκειμένου με το ζήτημα του θανάτου¹⁵. Σε αυτήν την περίοδο το άτομο αναμετράται με το άγνωστο, το αβέβαιο, το τυχαίο σε ένα φαντασιωτικό παιχνίδι όπου κρίνεται η ζωή και ο θάνατός του. Το ψυχικό του γίνεσθαι θα εξαρτηθεί από την ικανότητά του να «επιβιώσει» ψυχικά από αυτήν την αναμέτρηση. Όταν όμως υπάρχουν ψυχικά ελλείμματα στο άτομο και συνθήκες κρίσης σε οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον δεν μπορεί να καταφέρει ικανοποιητικά το πέρασμα

¹² Θανοπούλου, Κ., Καμπά, Ε., Τσιρώνη, Μ., Τζιαφέρη, Σ., Παπαπέτρου, Σ., Αλικάρη, Β., Ζυγά, Σ. Αρχεία ελληνικής ιατρικής, 2015,32(1):36-44.

¹³ Health Canada, Best practices: Methadone maintenance treatment, 2012, p. 1-104, Ottawa, Ontario.

¹⁴ Johnston, L.D.; O'Malley, P.M.; Bachman, J.G.; and Schulenberg, J.E. Monitoring the Future National Results on Adolescent Drug Use: Overview of Key Findings, 2013. Bethesda, MD: National Institute on Drug Abuse, 2013. Available at www.monitoringthefuture.org

¹⁵ Chan, Y.F., Dennis, M.L., Funk, R.R. Prevalence and comorbidity co-occurrence of major internalizing and externalizing disorders among adolescents and adults presenting to substance abuse treatment. Journal of Substance Abuse Treatment, 2008, 34(1):14-24.

προς τη ζωή. Σε αυτό το σημείο αρχίζει η χρήση και αργότερα εγκαθίσταται η εξάρτηση και «το παιχνίδι με το θάνατο γίνεται τρόπος ζωής»¹⁶.

Από την προσέγγιση της ψυχανάλυσης υπάρχουν περισσότερες αναφορές στην εξάρτηση από ουσίες. Ο όρος «εξάρτηση» αναφέρεται περισσότερο με τον όρο «εθισμός», ο οποίος εξηγείται ως μία κατάσταση στην οποία το υποκείμενο έχει την ανάγκη να απαλλαγεί όσο γρηγορότερα γίνεται από κάθε συναίσθημα άγχους, θυμού, ενοχής ή θλίψης που το βασανίζει. Τα συναισθήματα αυτά αφορούν και εκείνα που φαινομενικά είναι ευχάριστα ή διεγερτικά αλλά ασυνείδητα αντιλαμβάνονται ως απαγορευμένα ή επικίνδυνα. Η λύση του εθισμού γίνεται καταναγκαστική από τη στιγμή που το υποκείμενο την ανακαλύπτει, προκειμένου να αποφύγει κάθε ψυχική οδύνη¹⁷.

2.3.1 Κατηγοριοποίηση εξαρτησιογόνων ουσιών

Έχουν προταθεί διάφοροι τρόποι διαχωρισμού των εξαρτησιογόνων ουσιών οι οποίοι μπορεί να σχετίζονται με την σύνθεση (φυσικές, ημισυνθετικές, συνθετικές) και με τον βαθμό ικανότητας να οδηγούν σε κατάχρηση ή να προκαλούν εξάρτηση. Επίσης, οι ουσίες έχουν ταξινομηθεί και σύμφωνα με την επικινδυνότητα – βλαπτικότητα με την νομιμότητα και κατά συνέπεια διαχωρίζονται σε σκληρές/ μαλακές ουσίες και σε νόμιμες/ παράνομες ουσίες αντίστοιχα.¹⁸

Μια κατηγοριοποίηση των εθιστικών ψυχοτρόπων ουσιών με βάση τους τρόπους δράσης παρουσιάζεται παρακάτω:

1. Οπιοειδείς¹⁹:
 - Μορφίνη
 - Ηρωίνη (διακετυλομορφίνη ή διαμορφίνη)
 - Κωδεΐνη
 - Πεθιδίνη

¹⁶ Μαρίνου, V. Ανορεξία, εξαρτήσεις και ναρκισσιστικές ευθραυστότητες. 2010, Αθήνα: Εκδόσεις Κατάρτι.

¹⁷ Μάτσα, Κ. Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές. Το αίνιγμα της τοξικομανίας. 2001, Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, σ. 19-29.

¹⁸ Παπαδημητρίου, Γ., Λιάππας, Ι. & Λύκουρας, Ε. (2013:875-885). Σύγχρονη Ψυχιατρική. Αθήνα: ΒΗΤΑ.

¹⁹ Gossop, M., Grant, M., Σιάτρας, Δ., Κατάχρηση ουσιών: πρόληψη και έλεγχος, 2014, Αθήνα: Εκδόσεις Βήτα, σ. 76-86.

- Παπαβερίνη
 - Μεθαδόνη
2. Κατασταλτικά²⁰:
- Οινόπνευμα
 - Βαρβιτουρικά
 - Βενζοδιαζεπίνες
 - Βρωμιούχα
 - Ουσίες του τύπου της χλωράλης
 - Παραλδεΐδη
 - Μεπροβαμάτη
 - Γλουταιθυμίδη
 - Αντιισταμινικά
3. Ψευδαισθησιογόνες ή ψυχωσιομιμητικές ουσίες²¹:
- Λυσεργικό Οξύ – Διθυλαμιδίνη (LSD)
 - Μεσκαλίνη
 - Φαινσυκλιδίνη (PCP)
 - Ψιλοχυμβίνη
4. Συμπαθητικομιμητικές ή διεγερτικές ουσίες του ΚΝΣ²²:
- Αμφεταμίνη
 - Μεθυλφαινιδίνη
 - Κοκαΐνη
 - Μεθαμφεταμίνες
 - Πρόσθετα διεγερτικά
5. Άλλες ναρκωτικές ουσίες²³:
- Κάνναβη
 - Προϊόντα κάνναβης: μαριχουάνα, τετραϋδροκανναβινόλη, χασίς, χασισέλαιο.

²⁰ Nora, D., Volkow, A., Ting – Kai, L., Drugs and alcohol: Treating and preventing abuse, addiction and their medical consequences, Pharmacology and Therapeutics, 2015, 108(1): 3-17.

²¹ Σπινέλλη, Κ., Κροκίδη, Λ., Ναρκωτικά: Δρόμοι προσφοράς – Δρόμοι πρόληψης, 2007, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 40-53.

²² Παπαγεωργίου, Ε., Εξαρτήσεις στη ζωή μας, 2004, Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνος, σ. 15-88.

²³ Nora, D., Volkow, A., Ting – Kai, L., Drugs and alcohol: Treating and preventing abuse, addiction and their medical consequences, Pharmacology and Therapeutics, 2015, 108(1):3-17.

Οι διαταραχές που συνδέονται με τη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών αναφέρονται στο ICD-10 ως « Ψυχικές διαταραχές και διαταραχές της συμπεριφοράς οφειλόμενες στη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών». Τέτοιες κλινικές καταστάσεις αποτελούν, η οξεία μέθη, η επιβλαβής χρήση, το σύνδρομο εξάρτησης, το σύνδρομο στέρησης, η κατάσταση στέρησης με παραλήρημα, η ψυχωσική διαταραχή, η ψυχωσική διαταραχή όψιμης έναρξης και το αμνησιακό σύνδρομο. Οι μη εξαρτησιογόνες περιλαμβάνονται σε διαφορετική κατηγορία στο ICD-10, η οποία αναφέρεται σε «σύνδρομα συμπεριφοράς συνδεόμενα με φυσιολογικές διαταραχές και σωματικούς παράγοντες μη καθοριζόμενα».²⁴

Κάποιες λοιμώξεις από τις οποίες κινδυνεύουν οι εξαρτημένοι χρήστες ουσιών είναι οι εξής²⁵:

1. HIV
2. Αλλαντίαση
3. Ηπατίτιδα
6. Λοιμώξεις αναπνευστικού (πνευμονία, γρίπη)
7. Λοιμώξεις από HTLV
8. Λοιμώξεις δέρματος και μαλακών μορίων από MRSA
9. Σεξουαλικά μεταδιδόμενες λοιμώξεις
10. Σηψαιμία
11. Στρεπτοκοκκικές λοιμώξεις (μηνιγγίτιδα, ενδοκαρδίτιδα)
12. Τέτανος
13. Φυματίωση

2.4. Στατιστική απεικόνιση χρήσης ναρκωτικών

²⁴ Μαλλιώρη, Μ. (επιμ.) (2010). Λεξικό για το Αλκοόλ και για τις λοιπές ψυχοδραστικές ουσίες. Αθήνα: ΒΗΤΑ.

²⁵ European Centre for Disease Prevention and Control, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.), Κέντρο Ελέγχου & Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ.), Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (Ε.Κ.ΤΕ.Π.Ν.), Κατευθυντήριες Οδηγίες του ECDC και του EMCDDA. Πρόληψη και έλεγχος λοιμωδών νοσημάτων στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών. Συνοπτική Έκδοση Οδηγιών. σελ. 1-8. www.venizeleio.gr/wp-content/uploads/2017/02/ECDC-GUIDANCE-Greek-Version_final_hires.pdf

Έρευνα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, για το 2017, παρουσιάζει ότι 93 εκ. άτομα ηλικιών 15 έως 64 ετών, έχουν κάνει χρήση παράνομων ουσιών, εκ των οποίων 56,8 εκ. άνδρες και 36,8 εκ. γυναίκες. Οι ουσίες χρήσης ήταν η κάνναβη (53,8 εκ. άνδρες, 34,1 εκ. γυναίκες), η κοκαΐνη (12,2 εκ. άνδρες, 5,3 εκ. γυναίκες), το MDMA (9,3 εκ. άνδρες, 4,7 εκ. γυναίκες) και οι αμφεταμίνες (8,4 εκ. άνδρες, 4,2 εκ. γυναίκες). Επίσης, η θνησιμότητα από υπερβολική δόση ναρκωτικών ορίζεται σε 20,3 θανάτους ανά 1 εκ. πληθυσμού 15–64 ετών, 32,3 θάνατοι ανδρών και 8,4 θάνατοι γυναικών. Επίσης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο με βάση το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, για το 2017, σημειώθηκαν 1 εκ. κατασχέσεις παράνομων ναρκωτικών ουσιών. Αναφορικά με τις ουσίες η κάνναβη υπερίσχυσε με 70%, η κοκαΐνη με 9%, οι αμφεταμίνες με 5%, η ηρωίνη με 5% και το MDMA με 2%. Αν και οι τάσεις για τις κατασχέσεις κάνναβης αναδεικνύουν αυξανόμενη τάση από 1,5 εκ. καλλιέργειες το 2002 σε 11,4 εκ. το 2015. Επίσης, σημειώθηκαν κατασχέσεις 69,4 τόνων κοκαΐνης και 4,5 τόνοι ηρωίνης 4,7 τόνοι αμφεταμίνης και 25,7 εκ. δισκία MDMA για το 2015²⁶.

Σχετικά με τον ελλαδικό χώρο, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας²⁷ και το Εθνικό Κέντρο (ΕΚΤΕΠΝ) από τα στοιχεία του EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) σχετικά με τη χρήση ναρκωτικών σημειώνουν 94 θανάτους από υπερβολική δόση το 2015 και 73 θανάτους το 2017. Ενώ, το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC), σημείωσε για το 2016, 66 θανάτους από υπερβολική δόση ναρκωτικών²⁸. Με τους Έλληνες χρήστες να επιλέγουν κατά 61% ηρωίνη, 23% κάνναβη, 7% κοκαΐνη, 1% αμφεταμίνες και 8% άλλες ουσίες²⁹. Άλλα στοιχεία του Συντονιστικού Οργάνου Δίωξης Ναρκωτικών / Εθνική Μονάδα Πληροφοριών (ΣΟΔΝ/ΕΜΠ) για το 2017 καταγράφουν 12.784 υποθέσεις κατασχέσεων ναρκωτικών ουσιών με 17.999 άτομα να

²⁶ Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, Ευρωπαϊκή Έκθεση για τα ναρκωτικά. Τάσεις και εξελίξεις 2017, σ. 62, www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4541/TDAT17001ELN.pdf

²⁷ Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας 2017, Ελλάδα. Ετήσια έκθεση για τα ναρκωτικά, 2017, ΕΚΤΕΠΝ. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΝ), www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4526/TD0416907ELN.pdf

²⁸ UNODC, 2018, Number of drug-related deaths, mortality rates per million persons aged 15-64 years and ranking of drugs as primary cause of death, 2016, <https://dataunodc.un.org/drugs/mortality/europe>

²⁹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Greece. Country Drug Report 2018. www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/greece_en

εμπλέκονται σε αυτές με ποσότητες που φτάνουν τα 24.940,8 κιλά ακατέργαστης κάνναβης (χασίς), 358,8 κιλά ηρωίνης, 234,4 κιλά κοκαΐνης³⁰.

2.5. Έρευνες πάνω στο θέμα

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται τη χρήση ουσιών σε μία ηλικιακή κατηγορία ατόμων από 18 έως 30 ετών οι οποίοι φοιτούν σε σχολές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ανάδειξη ερευνητικών δεδομένων αναφορικά με το υπό εξέταση θέμα αποτελεί μια σημαντική καταγραφή που ισχυροποιεί τη σημαντικότητα της έρευνας. Παρακάτω παρατίθενται ερευνητικά αποτελέσματα μελετών στο αντικείμενό της.

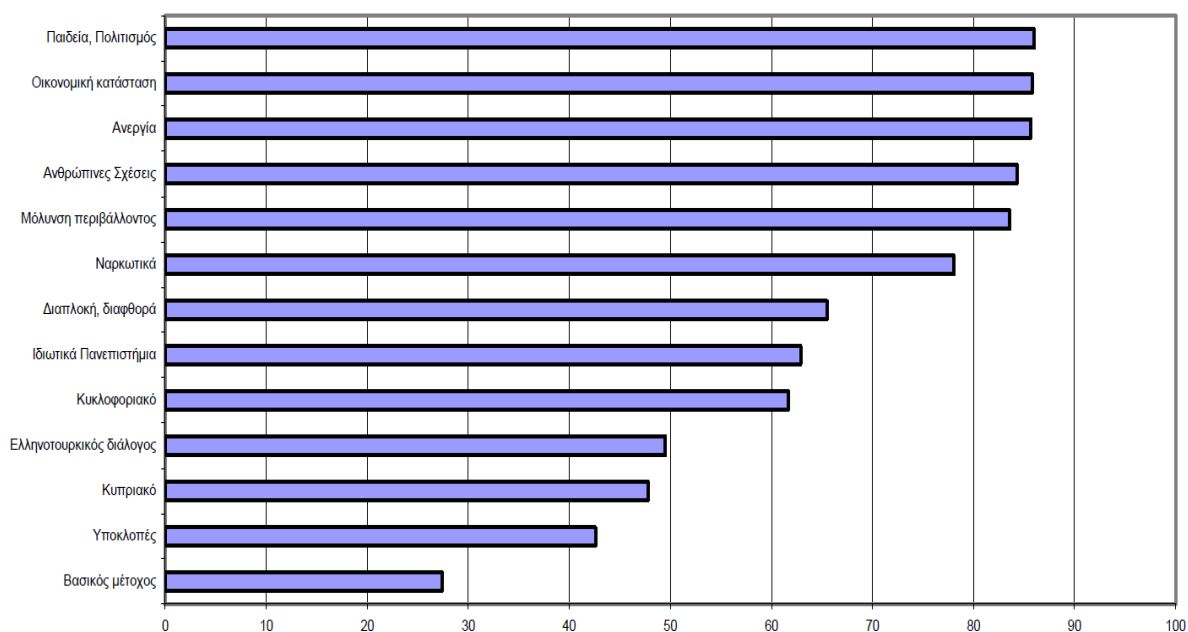
Η κατάχρηση ουσιών από φοιτητικό πληθυσμό ως ζήτημα απασχόλησε την Πολυκανδριώτη (Καθηγήτρια Εφαρμογών, Τμήμα Νοσηλευτικής Α΄, ΤΕΙ Αθήνας), η οποία με ένα σύνολο συνεργατών το 2009, κατέγραψαν την αυξημένη διαθεσιμότητα φαρμακευτικών ουσιών η οποία συμβάλει στη μεγέθυνση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών στο φοιτητικό πληθυσμό. Η έρευνά τους βασίστηκε σε πληθυσμό 530 φοιτητών της Νοσηλευτικής, οι οποίοι συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο. Η επεξεργασία των δεδομένων απέδωσε στοιχεία αναφορικά με τη χρήση ναρκωτικών. Το 89,6% δεν έχει κάνει χρήση, το 2,3% έκανε χρήση, το 1,7% έχει δοκιμάσει, το 0,8% κάνει περιστασιακή χρήση, το 0,2% κάνει συστηματική χρήση και το 5,3% δεν απάντησε. Ως προς τις ουσίες το 2,5% έκανε χρήση χασίς ή μαριχουάνας, το 2,2% λαμβάνει αγχολυτικά φάρμακα και το 1,6% αντικαταθλιπτικά φάρμακα. Επίσης, το ανδρικό φύλο συσχετίστηκε με τη χρήση αλκοόλ ($p \leq 0,001$), τη χρήση κάνναβης ($p \leq 0,001$) και γενικά τη χρήση ναρκωτικών ($p \leq 0,001$). Η ηλικιακή κατηγορία 22–24 ετών συσχετίστηκε με τη συχνότερη χρήση κάνναβης ($p = 0,019$) ή γενικότερα ναρκωτικών ($p = 0,008$). Οι φοιτητές από μεγάλες πόλεις έκαναν συχνότερα χρήση κάνναβης ($p = 0,034$). Επιπλέον, οι φοιτητές που διέθεταν λιγότερα από 200 € μηνιαίως για προσωπικά τους έξοδα δεν έκαναν χρήση κάνναβης ή ναρκωτικών ουσιών ($p = 0,002$, $p = 0,001$, $p \leq 0,001$, αντίστοιχα). Τα άτομα που έπασχαν από κάποιο ψυχικό ή νευρολογικό νόσημα

³⁰ Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών / Εθνική Μονάδα Πληροφοριών (ΣΟΔΝ / ΕΜΠ). Ετήσια έκθεση για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα, 2017. www.astynomia.gr/images/stories/2018/statistics18/2017-sodn.pdf

συσχετίσθηκαν με συχνότερη χρήση αντικαταθλιπτικών και αγχολυτικών φαρμάκων, κάνναβης και γενικά ναρκωτικών ($p \leq 0,001$, αντίστοιχα)³¹.

Ακόμα, έρευνα η οποία αφορούσε στις στάσεις των φοιτητών του Α.Π.Θ. διεξήχθη το 2006 υπό την επίβλεψη του καθηγητή Εφαρμοσμένης Στατιστικής Θ. Χατζηπαντελή, όπου και συμπληρώθηκαν 2953 ερωτηματολόγια από όλες τις σχολές και τα τμήματα του Α.Π.Θ. με αντιπροσωπευτικό τρόπο. Οι φοιτητές στην ερώτηση σχετικά με το πόσο σημαντικό είναι για εκείνους το θέμα των ναρκωτικών, απάντησαν κατά 52,9% πάρα πολύ, κατά 25,2% πολύ, κατά 11,1% σχετικά, κατά 6% λίγο και κατά 3,4% καθόλου, αναδεικνύοντάς το έκτο σε ένα σύνολο παραγόντων όπως ο παράγοντας παιδεία - πολιτισμός (63,8% πάρα πολύ), οικονομική κατάσταση (55,4% πάρα πολύ), ανεργία (67,9% πάρα πολύ), ανθρώπινες σχέσεις (60,6% πάρα πολύ) και μόλυνση περιβάλλοντος (53,3% πάρα πολύ)³².

Εικόνα 1. Σημαντικότητα ζητήματος ναρκωτικών για φοιτητές ΑΠΘ³³

Έρευνα σε 200 φοιτητές (100 σε κάθε σχολή) στη Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.) (Τμήματα: Κοινωνικής Εργασίας, Νοσηλευτικής) και στη Σχολή Τεχνολογικών Εφαρμογών (Σ.Τ.Ε.Φ.) (Τμήματα: Μηχανολογίας, Ηλεκτρολογίας, Πολιτικών

³¹ Πολυκανδριώτη Μ., Ευαγγέλου Ε., Βασιλείου Δ., Αραγιάννης Δ., Καρυώτη Π., Γυμνοπούλου Ε., Κυρίτση Ε. Κατάχρηση ουσιών από φοιτητικό πληθυσμό. Νοσηλευτική, 2009, 48(4): 403-411.

³² Χατζηπαντελής, Θ., Οι στάσεις των φοιτητών του ΑΠΘ, 2009, σ. 7, www.polres.gr/gr/observatory%20results.pdf

³³ Χατζηπαντελής, Θ., ο.π.

Δομικών Έργων, Εφαρμοσμένης Πληροφορικής και Πολυμέσων) στο Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου με σκοπό να επισημάνει κοινωνικοοικονομικούς, πολιτισμικούς, εκπαιδευτικούς, οικογενειακούς και προσωπικούς παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση των στάσεων και των αντιλήψεων των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου στη χρήση ουσιών. Το δείγμα αποτελείται από 105 άνδρες (52,5%) και 95 γυναίκες (47,5%) με μέσο όρο ηλικίας τα 21,16 έτη. Τα 45 άτομα (22,5%) δήλωσαν ότι είναι χρήστες ναρκωτικών ουσιών, εκ των οποίων το 75,6% είναι φοιτητές της ΣΤΕΦ, ενώ το υπόλοιπο 24,4% της ΣΕΥΠ.

Οι υπόλοιποι 155 (77,5%) μη-χρήστες. Ο μέσος όρος ηλικίας των χρηστών ήταν τα 22,17 έτη. Το μεγαλύτερο ποσοστό χρήσης ναρκωτικών γίνεται από φοιτητές που βρίσκονται στο 6^ο εξάμηνο σπουδών με ποσοστό 18,6 % και ακολουθούν αυτοί που φοιτούν στο 7^ο εξάμηνο με 16,3%. Επίσης, από τα 45 άτομα των χρηστών, το 73,3% δηλώνει ότι είναι ικανοποιημένο από τις σπουδές τους, ενώ το υπόλοιπο 26,7% όχι. Το 75,6% του δείγματος των χρηστών ουσιών δηλώνει ότι κάνει χρήση χασίσ-κάνναβης, ενώ το 17,8% συνδυασμό πολλών ειδών. Το 4,4% κάνει χρήση ηρωίνης-κοκαΐνης. Ακόμη, οι φοιτητές της Σ.Τ.Ε.Φ. φαίνεται να είναι περισσότερο ενημερωμένοι ως προς τα ναρκωτικά από τους φοιτητές της Σ.Ε.Υ.Π. (5,0% έναντι 2,0%). Τέλος, σημειώθηκε πως ο κίνδυνος χρήσης για τους φοιτητές της ΣΤΕΦ είναι περίπου 4 φορές υψηλότερος απ' ότι στους φοιτητές της ΣΕΥΠ (OR= 4,17, 95% Δ.Ε: 1,97, 8,83). Αυτό αποδεικνύει πως οι φοιτητές - χρήστες από τις τεχνολογικές σχολές είναι πιο επιρρεπείς στη χρήση από αυτούς των επιστημών υγείας³⁴.

Μία ακόμη έρευνα έχει πραγματοποιηθεί στο Τ.Ε.Ι. Κρήτης για τις στάσεις και τις αντιλήψεις 152 φοιτητών με μέσο όρο ηλικίας τα 23 έτη. Οι σχολές οι οποίες συμμετείχαν ήταν οι εξής: Κοινωνικής Εργασίας, Διοίκησης Επιχειρήσεων, Μηχανολόγων Μηχανικών, Εφαρμοσμένης Πληροφορικής & Πολυμέσων, Νοσηλευτικής, Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής, Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολόγων Γεωπόνων. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν τα εξής συμπεράσματα³⁵:

1. Το 99,3% των φοιτητών γνωρίζει την έννοια των ναρκωτικών

³⁴ Κωνσταντή, Σ., Σάκουλα, Δ. Οι αντιλήψεις και στάσεις των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου Κρήτης για τη χρήση νόμιμων και παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών. Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Σχολή Επαγγελμάτων Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, 2003, <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2003/KonstantiSotiroula,SakoulaDespoina/attached-document/2003Konstanti.pdf>

³⁵ Κατσιπουλάκη, Μ., Παπαϊωάννου, Ε., Χίου, Μ., Στάσεις και αντιλήψεις των φοιτητών στο Τ.Ε.Ι. Κρήτης σχετικά με την αποποινικοποίηση των μαλακών ναρκωτικών. Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Σχολή Επαγγελμάτων Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, 2016, <https://apothesis.lib.teicrete.gr/handle/11713/8138>

2. Το 77,2% των φοιτητών αναφέρει ως συνέπεια της χρήσης μαλακών ναρκωτικών τη σωματική εξάρτηση, 80,8% την ψυχική εξάρτηση και 0,7% τη θνησιμότητα.
3. Το 85,6% ($\pm 18,6$) των φοιτητών κατέχει υψηλό επίπεδο γνώσεων αναφορικά με τα ναρκωτικά
4. Το 40,4% των φοιτητών αναφέρει ως αιτία χρήσης ναρκωτικών την περιέργεια, το 34,4% την μη ύπαρξη γνώσεων των επιπτώσεων της χρήσης και το 4% τα ψυχολογικά προβλήματα
5. Το 48,3% των φοιτητών έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών
6. Το 90,4% (όσων έχουν κάνει χρήση) πειραματίστηκε με την κάνναβη και προϊόντων της, όπως η μαριχουάνα και το χασισέλαιο, το 15,1% έκανε χρήση παραισθησιογόνων ουσιών ιδιοσκευασμάτων.
7. Το 61% των φοιτητών δηλώνει πως η αιτία χρήσης αποτέλεσε η περιέργεια και το 35,6% η διασκέδαση.
8. Υπέρ της αποποινικοποίησης των μαλακών ναρκωτικών τάχθηκε το 65,8% όσων έχουν κάνει χρήση και το 20,5 % όσων δεν έχουν κάνει χρήση.

Μία ακόμη έρευνα Τ.Ε.Ι Κρήτης το 2010, σχετικά με τη «Διερεύνηση στάσεων και αντιλήψεων των καθηγητών και των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι Κρήτης, απέναντι στη χρήση, τον διαχωρισμό και την αποποινικοποίηση των εξαρτησιογόνων ουσιών» ανέδειξε σημαντικά συμπεράσματα. Στην έρευνα συμμετείχαν 275 φοιτητές όλων των τμημάτων του Τ.Ε.Ι Κρήτης και 14 καθηγητές από το μόνιμο διδακτικό προσωπικό του Τ.Ε.Ι. Το δείγμα αποτελούνταν κατά 36,4% από την ΣΤΕΦ, 27,3% από την ΣΔΟ, 18,2% από ΣΕΥΠ και 18,2% από την ΣΤΕΓ. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν τα εξής συμπεράσματα³⁶:

1. Το 43,5% των φοιτητών διαθέτει επαρκή ενημέρωση αναφορικά με τα ναρκωτικά, 26,2% ελλιπή, 18,8% ανεπαρκή και 11,3% άριστη.
2. Αναφορικά με τις αιτίες χρήσης ναρκωτικών το 48,4% αναφέρει το προβληματικό οικογενειακό περιβάλλον, το 23,9% τις δυσκολίες στο κοινωνικό περιβάλλον, το 30,7% την περιέργεια και το 25,5% τη μίμηση.

³⁶ Πάνου, Σ., Σουλιώτη, Ι. Διερεύνηση στάσεων και αντιλήψεων των καθηγητών και των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι Κρήτης, απέναντι στην χρήση, τον διαχωρισμό και την αποποινικοποίηση των εξαρτησιογόνων ουσιών.. Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, 2010, http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2010/PanouSofia,SouliotiIoanna/attached-document-1383849883-422475-21572/Panou_Soulioti.2010.pdf

3. Το 74,5% των φοιτητών ανέφερε πως δεν θα έκανε χρήση ναρκωτικών, το 12,5% δεν είναι σίγουρο, το 7,7% δήλωσε ότι θα έκανε.
4. Το 64% των φοιτητών συμφώνησε πλήρως πως η χρήση ουσιών επηρεάζει την κοινωνική ζωή, κατά 83% την υγεία, 54,3% την επαγγελματική ζωή και 71,9% την ψυχική ή ψυχολογική κατάσταση.
5. Το 45,1% των φοιτητών ήταν αρνητικό, το 30,7% μετριοπαθή και το 24,1% θετικό στην αποποινικοποίηση των ναρκωτικών στην Ελλάδα.

Επιπλέον έρευνες στο εξωτερικό αναδεικνύουν παράγοντες οι οποίοι συσχετίζονται με τη χρήση ναρκωτικών σε φοιτητικούς πληθυσμούς, ειδικότερα σημαντικοί παράγοντες αποτελούν: η ευχέρεια προσέγγισης των ουσιών, το ελάχιστο οικονομικό κόστος, η παρακίνηση από συμφοιτητές, η ανυπαρξία οικογενειακής περιφρούρησης, η μη επικοινωνία και η απουσία συναισθηματικών δεσμών. Ωστόσο, ο βαθμός έντασης της εξάρτησης προσδιορίζεται από βιολογικούς και γενετικούς παράγοντες^{37,38}. Επίσης, σημειώθηκε και η σημαντικότητα των θρησκευτικών πεποιθήσεων ως σημαντικότερος παράγοντας για την απομάκρυνση των φοιτητών από την χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών³⁹.

Μελέτη στο πανεπιστήμιο της Αγίας Πετρούπολης, το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Ρωσία, σε 1264 φοιτητές από όλα τα τμήματα του πανεπιστημίου, ανέδειξε πως χρήση ναρκωτικών έκαναν 115 άνδρες και 207 γυναίκες (25,47% του συνόλου), από αυτούς το 38,3% των ανδρών και το 25,6% των γυναικών λαμβάνει διεγερτικά και το 21,7% των ανδρών και το 12,6% των γυναικών λαμβάνουν παραισθησιογόνα. Η χρήση στις περισσότερες περιπτώσεις αφορά «μαλακά» ναρκωτικά τα οποία έχουν αργούς ρυθμούς ανάπτυξης εθισμού, αποτελούν μια εναλλακτική ψυχαγωγίας και ίσως επιτρέπουν την επιτυχημένη κοινωνικοποίηση των νέων. Φυσικά, οι ερευνητές

³⁷ Hibell B, Andersson B, Bjarnason T, Ahlstrom S, Balakireva O, Kokkevi A. Alcohol and other drug use among students in 35 European countries. The ESPAD report 2003, Stockholm, Sweden: Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN) and the Pompidou Group at the Council of Europe, 2004

³⁸ Fowler T, Shelton K, Lifford K, Rice F, McBride A, Nikolov I. Genetic and environmental influences on the relationship between peer alcohol use and own alcohol use in adolescents. *Addiction* 2007, 102(6):894–903.

³⁹ Korhonen T, Latvala A, Dick DM, Pulkkinen L, Rose RJ, Kaprio J, Huizink AC. Genetic and environmental influences underlying externalizing behaviors, cigarette smoking and illicit drug use across adolescence. *Behav Genet.* 2012, 42(4):614-25.

σημειώνουν τη σημαντικότητα των κινδύνων που επιφέρει στην υγεία η χρήση ναρκωτικών ουσιών⁴⁰.

Μία ακόμη έρευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο για τη χρήση ναρκωτικών μεταξύ των σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 26.000 φοιτητών. Το πρώτο που εξετάστηκε ήταν η εξάπλωση της χρήσης ναρκωτικών μεταξύ των φοιτητών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Συνολικά, το 20,7% των φοιτητών ανέφεραν ότι έκαναν χρήση ναρκωτικών τους τελευταίους 12 μήνες. Η πιο κοινή ουσία ήταν η κάνναβη της οποίας έγινε χρήση από το 19% των φοιτητών, ακολουθούμενη από την μεφεδρόνη, το ecstasy, την κοκαΐνη και την κεταμίνη. Τα λιγότερο συχνά χρησιμοποιούμενα ναρκωτικά ήταν η ηρωίνη, η μεθαδόνη, η μεθαμφεταμίνη, τα στεροειδή και οι βενζοδιαζεπίνες (κάτω από το 0,5%)⁴¹.

Σε άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο νότιο Κονέκτικατ Αμερικής, σε 262 φοιτητών μέσης ηλικίας 19,6 ετών, το σύνολο αυτών ανέφερε ότι έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών έστω μια φορά στη ζωή τους. Η μαριχουάνα ήταν το πιο διαδεδομένο ναρκωτικό (το 89% ανέφερε χρήση τον περασμένο μήνα), με το 45% του δείγματος να αναφέρει χρήση μίας μόνο ουσίας, 19% δύο, 10% τρεις, 8% τέσσερις, 6% πέντε και 11% έξι ή περισσότερες. Οι φοιτητές ανέφεραν μέση κατανάλωση μαριχουάνας σε ημέρες όπου ισούνταν με 12.16 (SD = 11.77) ημέρες χρήσης τον τελευταίο μήνα. Επίσης, ανέφεραν ότι ήταν ανήσυχοι (28%) σχετικά με τη χρήση ναρκωτικών και ενδιαφέρονται για κάποια μορφή παρέμβασης (76%). Η συχνότητα της χρήσης ναρκωτικών σχετιζόταν με αυξημένες αρνητικές συνέπειες για την υγεία και προσωπικές ανησυχίες και δεν συσχετιζόταν με το φύλο ή το έτος σπουδών⁴².

Τέλος, μία ακόμη μεγάλη μελέτη για τη χρήση ναρκωτικών και για τη διερεύνηση παραγόντων κινδύνου που σχετίζονται με τη χρήση ναρκωτικών μεταξύ φοιτητών πραγματοποιήθηκε από την Association of Southeast Asian Nations (ASEAN), της Ένωσης Εθνών της Νοτιοανατολικής Ασίας, το 2015 στην Καμπότζη, την Ινδονησία, το Λάος, τη Μαλαισία, τη Μιανμάρ, τις Φιλιππίνες, τη Σιγκαπούρη, την Ταϊλάνδη και το Βιετνάμ. Το δείγμα αποτελούνταν από 7.923 φοιτητές με μέση ηλικία 20,6 ετών (SD = 2.8), που κυμαίνονταν από 18-30 χρόνια. Η έρευνα ανέδειξε συχνότητα χρήσης ≥ 10 φορές για 2,2% του δείγματος, 1-9 φορές για το 14,7% του δείγματος και τουλάχιστον μία φορά για το

⁴⁰ Tsvetkova L. A., Antonova N.A. The prevalence of drug use among university students in St. Petersburg, Russia. *Psychology in Russia: State of the Art*, 2013, 6 (1): 86-94.

⁴¹ Bennett, T., Holloway, K., Drug use among college and university students: findings from a national survey. *J Subst Use*, Early Online, 2013, 1-6.

⁴² Palmer RS, McMahon TJ, Moreggi DI, Rounsaville BJ, Ball SA. College Student Drug Use: Patterns, Concerns, Consequences, and Interest in Intervention. *J Coll Stud Dev*. 2012, 53(1): 1-10.

16,9% του δείγματος, τους τελευταίους 12 μήνες. Οι άνδρες ήταν πολύ πιθανότερο να είναι χρήστες σε σύγκριση με τις γυναίκες. Η υψηλότερη χρήση ναρκωτικών συσχετίστηκε με ορισμένους παράγοντες όπως το μεσαίο ή υψηλό εισόδημα, η κακή κατάσταση υγείας και η υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ. Η ASEAN επισήμανε την αναγκαιότητα ύπαρξης συντονισμένων προγραμμάτων που να σχεδιάζονται για την αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας και συμπεριφοράς, τα οποία σχετίζονται με την παράνομη χρήση ουσιών και ιδιαίτερα να δίνεται έμφαση στις ομάδες υψηλού κινδύνου, όπως οι ομάδες των φοιτητών⁴³. Τα παραπάνω δεδομένα ανέδειξαν πως πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω το ζήτημα της χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών σε φοιτητικούς πληθυσμούς⁴⁴.

⁴³ Siyan Y, Peltzer, K, Pengpid, S, Susilowati, I H. Prevalence and associated factors of illicit drug use among university students in the association of southeast Asian nations (ASEAN). *Subst Abuse Treat Prev Policy*. 2017; 12(1): 9.

⁴⁴ Polymerou, A. (2007). *Alcohol and Drug Prevention in Colleges and Universities: A Review of the Literature*. London: Mentor..

3. Μεθοδολογία Έρευνας

3.1. Σχεδιασμός Έρευνας

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με το «*Ερωτηματολόγιο για τη Χρήση Ουσιών*» το οποίο έχει χρησιμοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή έρευνα ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), για τη μελέτη της χρήσης ουσιών στο μαθητικό πληθυσμό σε 35 χώρες. Το ερωτηματολόγιο είναι διαθέσιμο στην επίσημη ιστοσελίδα των αποτελεσμάτων της έρευνας ESPAD.

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο τροποποιημένο σύμφωνα με τις ανάγκες της μελέτης. Ειδικότερα, έχουν αφαιρεθεί λήμματα που αφορούν στον τζόγο, στη χρήση του ίντερνετ και στη χρήση αλκοόλ όπως και άλλα λήμματα που δεν αφορούν τις μεταβλητές που θα μελετηθούν. Επίσης, ως προς τη μορφή του, έχει τροποποιηθεί η κλίμακα μέτρησης της συχνότητας χρήσης ουσιών. Το πρωτότυπο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει λήμματα στα οποία οι πιθανές απαντήσεις είναι: «0 (καμία) περίπτωση», «1-2 περιστάσεις», «3-5 περιστάσεις», «6-9 περιστάσεις», «10-19 περιστάσεις», «20-39 περιστάσεις», «40 ή περισσότερες περιστάσεις». Στην παρούσα μελέτη οι προαναφερόμενες κλίμακες του ερωτηματολογίου τροποποιήθηκαν ως εξής: «0 (καμία) περίπτωση», «1-9 περιστάσεις», «10-19 περιστάσεις», «20-39 περιστάσεις», «40 ή περισσότερες περιστάσεις». Το ερωτηματολόγιο μεταφράστηκε από την Αγγλική στην Ελληνική γλώσσα. Τα ερωτηματολόγια χορηγήθηκαν και συμπληρώθηκαν μέσω της πλατφόρμας Google Forms. Η διάρκεια συμπλήρωσης ήταν περίπου 10 λεπτά.

3.2. Δείγμα Έρευνας

Το δείγμα της μελέτης αποτέλεσαν περίπου 155 φοιτητές της ΑΣΚΤ και του Τμήματος Μαθηματικών στην Αθήνα, ηλικίας 18-30 ετών που γνωρίζουν την Ελληνική γλώσσα. Αποκλείστηκαν από τη μελέτη άτομα ηλικίας μικρότερης των 18 ετών και μεγαλύτερης των 30 ετών καθώς θεωρούνται ακραίες τιμές, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν το αποτέλεσμα της μελέτης. Άτομα ηλικίας κάτω των 18 αποκλείονται από την έρευνα καθώς είναι ανήλικα και πιθανότατα δεν έχουν εισαχθεί σε Ανώτατη Σχολή όπως απαιτείται στη συγκεκριμένη

έρευνα, ενώ άτομα άνω των 30 ετών αποκλείονται από την έρευνα καθώς το δείγμα πρέπει να αποτελείται από ηλικίες που είναι κοντά σε ηλικίες τυπικής φοίτησης.

3.3. Δικαιολόγηση τρόπων στατιστικής ανάλυσης που θα ακολουθηθούν

Για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε το Πρόγραμμα SPSS 21 (Statistical Package for the Social Sciences)⁴⁵. Μέσω του προγράμματος θα εκτελεστούν διαδικασίες περιγραφικής στατιστικής οι οποίες θα ξεκινήσουν με την περιγραφική ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων αλλά και του συνόλου των ερωτήσεων μέσω πινάκων που εκφράζουν συχνότητα, μέσο όρο, ποσοστό επί % και αθροιστική ποσόστωση. Χρησιμοποιώντας την τεχνική των bar και pie charts θα υπάρξει μια απεικονιστική θεώρηση του ύψους εμφάνισης και του ποσοστού ανίχνευσης στις απαντήσεις κάθε υποκατηγορίας των ερωτήσεων.

Εν συνεχεία, θα συντεθούν οι διαστάσεις/μεταβλητές του ερευνητικού μας προβλήματος και για κάθε μια θα ελεγχθεί η κανονικότητα της κατανομής της, μέσω του test των Kolmogorov-Smirnov. Όπου κριθεί σκόπιμο, μέσω του independent samples t-test analysis (ή ανάλογα, μέσω του Mann-Whitney test, όπου δεν υπάρχει κανονική κατανομή), θα εκτιμηθεί η σημαντικότητα ή όχι της διαφοράς που παρουσίασαν οι μέσοι όροι, για κάθε διάσταση. Προκειμένου για τον έλεγχο των υποθέσεων, θα προηγηθεί η διαγραμματική απεικόνιση των διαστάσεων/μεταβλητών μεταξύ τους, ώστε να εκτιμηθεί η γραμμική συσχέτιση αυτών μέσω του συντελεστή γραμμικής συσχέτισης του Pearson (ή ανάλογα, του Spearman, όπου η κατανομή δεν είναι κανονική). Ο έλεγχος θα ολοκληρωθεί με την εφαρμογή της λογαριθμικής παλινδρόμησης (leaner regression analysis), αφού προηγηθούν οι προβλεπόμενοι διαγνωστικοί έλεγχοι, προκειμένου για την καταλληλότητα του μοντέλου και την ακρίβεια των προβλέψεων.

⁴⁵ Γναρδέλλης Χ., Ανάλυση δεδομένων με το SPSS 14.0 For Windows, Εκδόσεις Παπαζήσης, 2006, σ. 267-518, Αθήνα.

4. Αποτελέσματα μέσω στατιστικής ανάλυσης

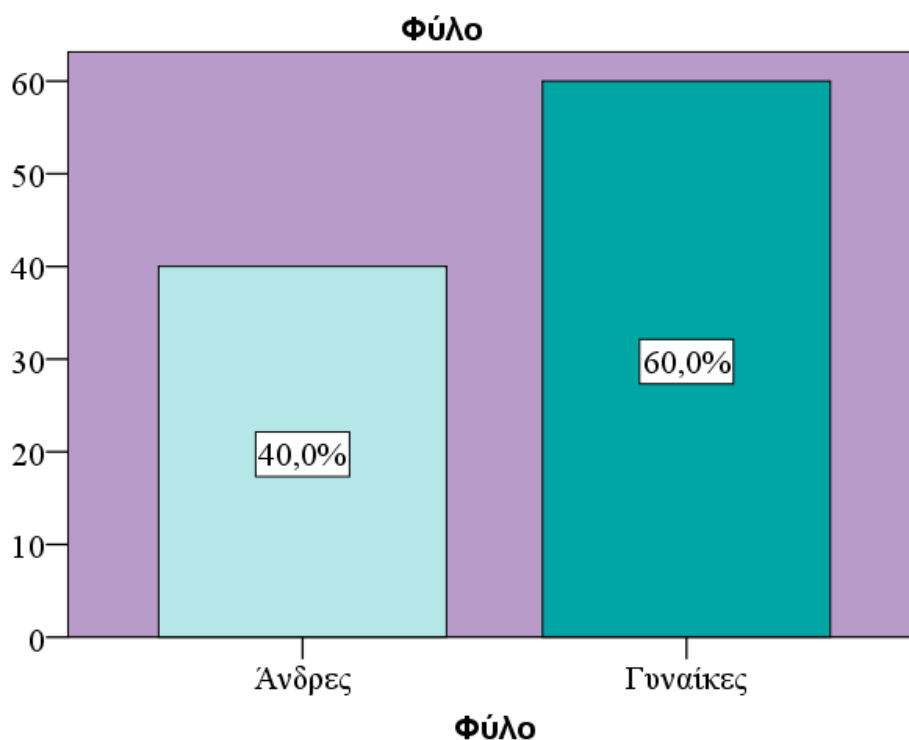
4.1. Ανάλυση δημογραφικών στοιχείων έρευνας

Σχετικά με τα δημογραφικά στοιχεία προκύπτει το 40% του δείγματος των συνολικά 155 ατόμων αποτελούνταν από άνδρες (62) και το 60% από γυναίκες (93). Το γυναικείο φύλο υπερτερεί αριθμητικά (Πίνακας 1, Διάγραμμα 1). Επίσης, ο μέσος όρος ηλικίας του δείγματος είναι τα 25 έτη.

Πίνακας 1. Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άρρεν	62	40,0	40,0	40,0
	Θήλυ	93	60,00	60,0	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

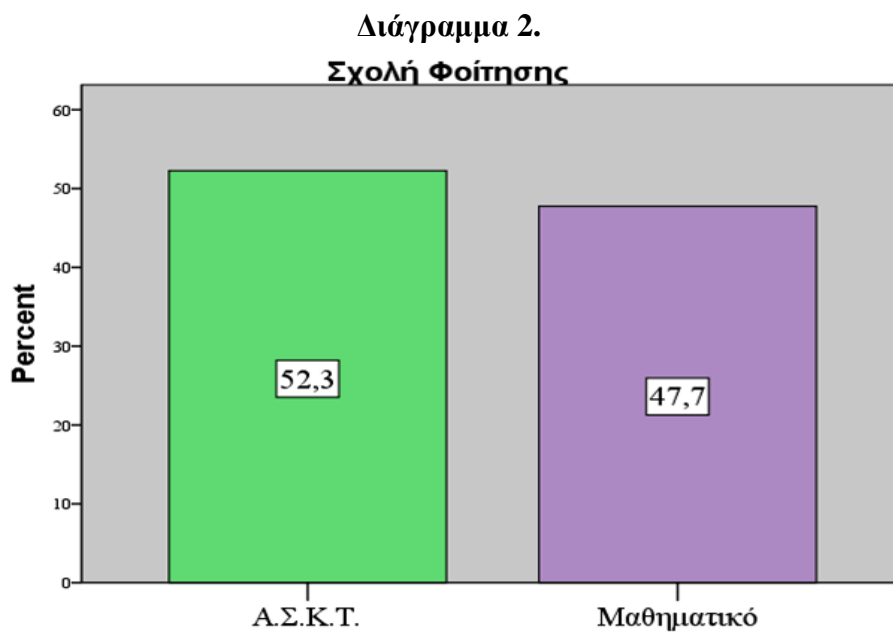
Διάγραμμα 1.

Σχετικά με τη Σχολή Φοίτησης προκύπτει ότι το 52,3% του δείγματος των συνολικά 155 ατόμων φοιτούν στην ΑΣΚΤ (81) και το 47,7% στο Μαθηματικό (74) (Πίνακας 2, Διάγραμμα 2).

Πίνακας 2. Σχολή Φοίτησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Α.Σ.Κ.Τ.	81	52,3	52,3	52,3
	Μαθηματικό	74	47,7	47,7	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

4.2. Περιγραφική στατιστική

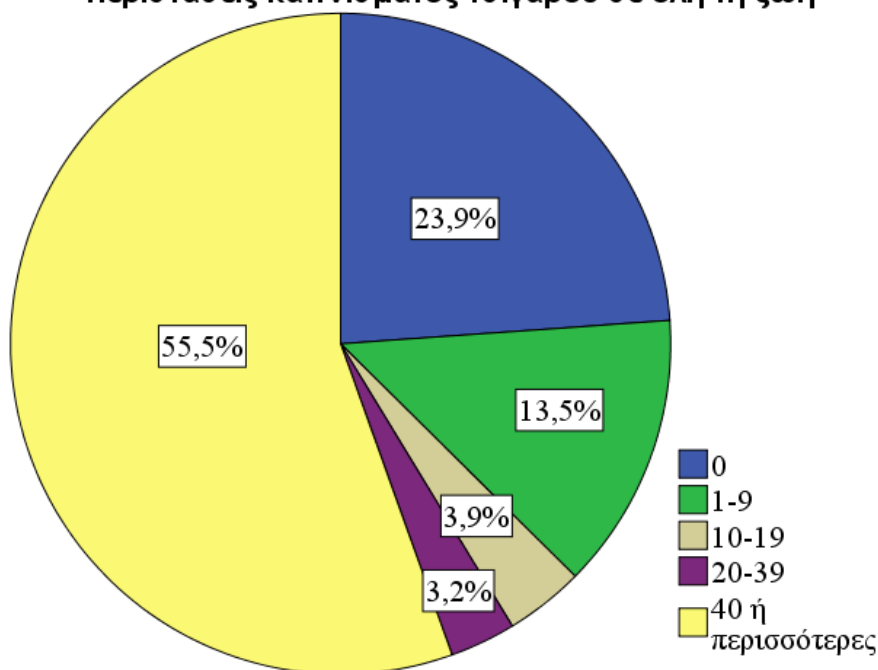
Αναφορικά με το κάπνισμα. Στην ερώτηση για τις περιστάσεις καπνίσματος τσιγάρου σε όλη τη ζωή, το 55,5% του δείγματος (86) ανέφερε περισσότερες από 40 περιστάσεις (Πίνακας 3, Διάγραμμα 3).

Πίνακας 3. Περιστάσεις καπνίσματος τσιγάρου σε όλη τη ζωή

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
0	37	23,9	23,9	23,9
1-9	21	13,5	13,5	37,4
10-19	6	3,9	3,9	41,3
20-39	5	3,2	3,2	44,5
40 ή περισσότερες	86	55,5	55,5	100,0
Total	155	100,0	100,0	

Διάγραμμα 3.

Περιστάσεις καπνίσματος τσιγάρου σε όλη τη ζωή

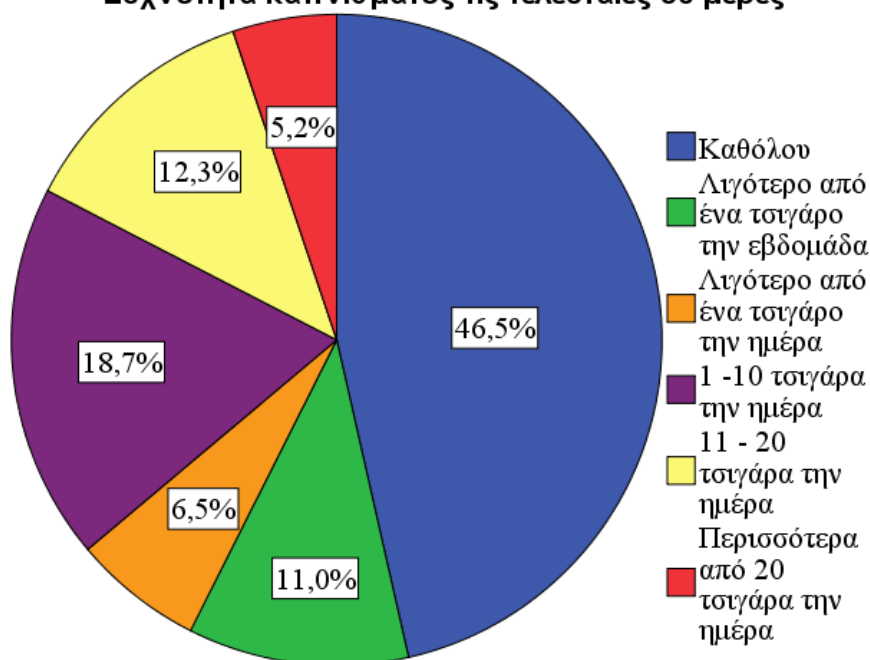
Στην ερώτηση για τη συχνότητα καπνίσματος τις τελευταίες 30 μέρες, το 46,5% του δείγματος (72) απάντησε καθόλου και το 18,7% (29) 1-10 τσιγάρα την ημέρα (Πίνακας 4, Διάγραμμα 4).

Πίνακας 4. Συχνότητα καπνίσματος τις τελευταίες 30 μέρες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	72	46,5	46,5	46,5
	Λιγότερο από ένα τσιγάρο την εβδομάδα	17	11,0	11,0	57,4
	Λιγότερο από ένα τσιγάρο την ημέρα	10	6,5	6,5	63,9
	1 -10 τσιγάρα την ημέρα	29	18,7	18,7	82,6
	11 - 20 τσιγάρα την ημέρα	19	12,3	12,3	94,8
	Περισσότερα από 20 τσιγάρα την ημέρα	8	5,2	5,2	100,0
	Total		155	100,0	100,0

Διάγραμμα 4.

Συχνότητα καπνίσματος τις τελευταίες 30 μέρες

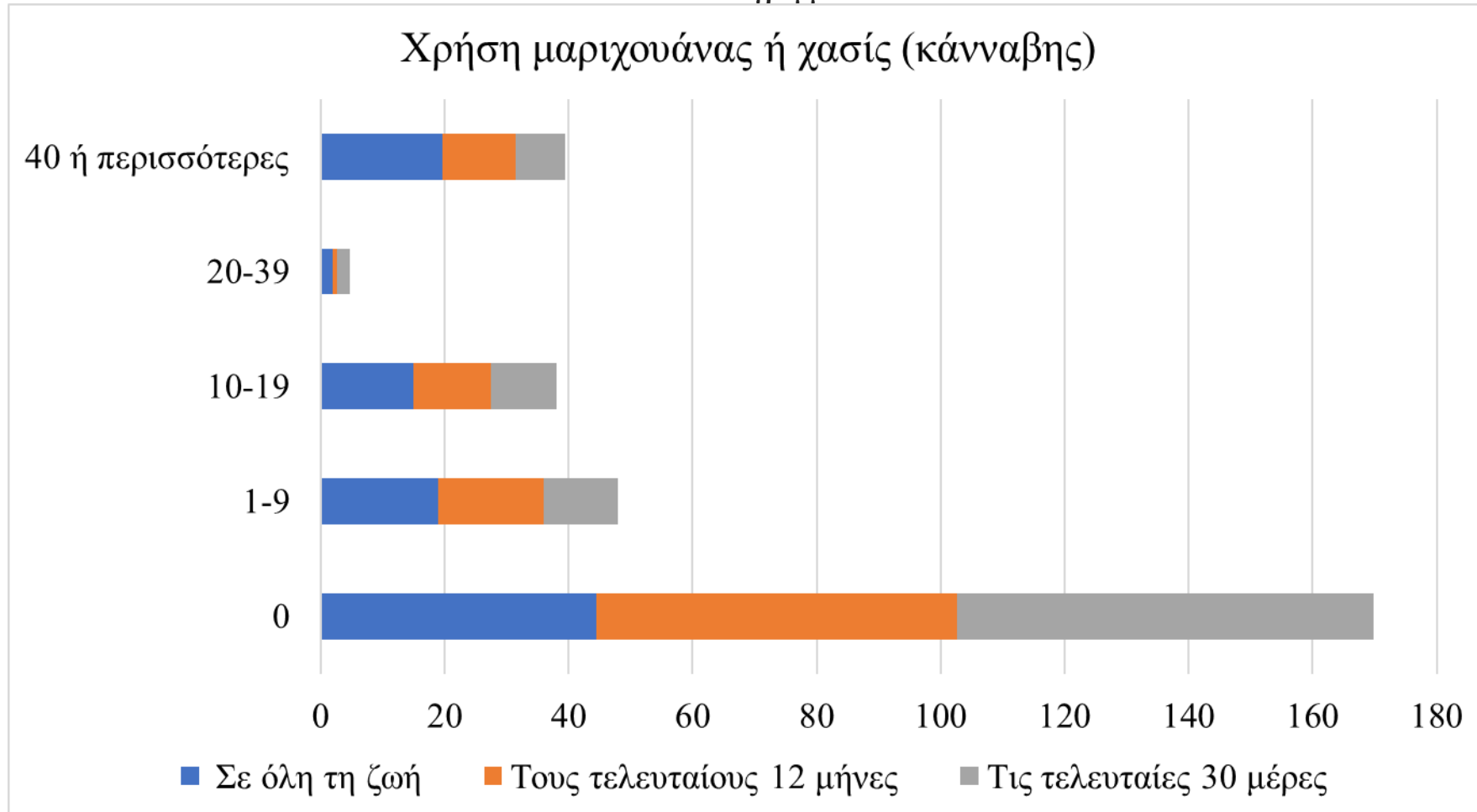
Αναφορικά με την ουσία της κάνναβης (μαριχουάνας ή χασίς) χρήση σε όλη τη ζωή ανέφερε κατά 44,4% ποτέ και 19,6% 40 ή περισσότερες, χρήση κάνναβης (χρήση μαριχουάνας ή χασίς) τους τελευταίους 12 μήνες ανέφερε κατά 58,2% ποτέ και 12,4% 10-19 φορές και

τέλος χρήση τις τελευταίες 30 μέρες ανέφερε κατά 67,3% ποτέ και 10,7% 10-19 φορές (Πίνακας 5, Διάγραμμα 5).

Πίνακας 5. Χρήση μαριχουάνας ή χασίς (κάνναβης)

Χρήση μαριχουάνας ή χασίς (κάνναβης)	Σε όλη τη ζωή				Τους τελευταίους 12 μήνες				Τις τελευταίες 30 μέρες			
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0	68	43,9	44,4	44,4	89	57,4	58,2	58,2	101	65,2	67,3	67,3
1-9	29	18,7	19	63,4	26	16,8	17	75,2	18	11,6	12	79,3
10-19	23	14,8	15	78,4	19	12,3	12,4	87,6	16	10,3	10,7	90
20-39	3	1,9	2	80,4	1	0,6	0,7	88,2	3	1,9	2	92
40 ή περισσότερες	30	19,4	19,6	100	18	11,6	11,8	100	12	7,7	8	100
Total	153	98,7	100		153	98,7	100		150	96,8	100	
Missing System	2	1,3			2	1,3			5	3,2		
Total	155	100			155	100			155	100		

Διάγραμμα 5.

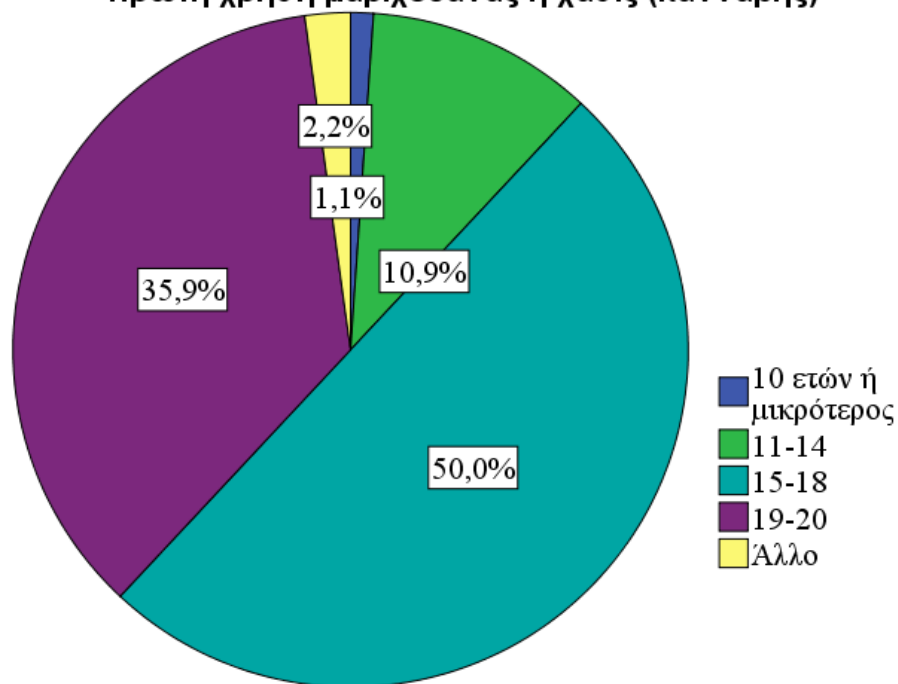
Αναφορικά με την πρώτη χρήση μαριχουάνας ή χασίς (κάνναβης) το 50% αναδεικνύει τις ηλικίες 15 – 18 ετών (Πίνακας 6, Διάγραμμα 6).

Πίνακας 6. Πρώτη χρήση μαριχουάνας ή χασίς (κάνναβης)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10 ετών ή μικρότερος	1	0,6	1,1	1,1
	11-14	10	6,5	10,9	12,0
	15-18	46	29,7	50,0	62,0
	19-20	33	21,3	35,9	97,8
	Άλλο	2	1,3	2,2	100,0
	Total	92	59,4	100,0	
Missing	System	63	40,6		
Total		155	100,0		

Διάγραμμα 6.

Πρώτη χρήση μαριχουάνας ή χασίς (κάνναβης)

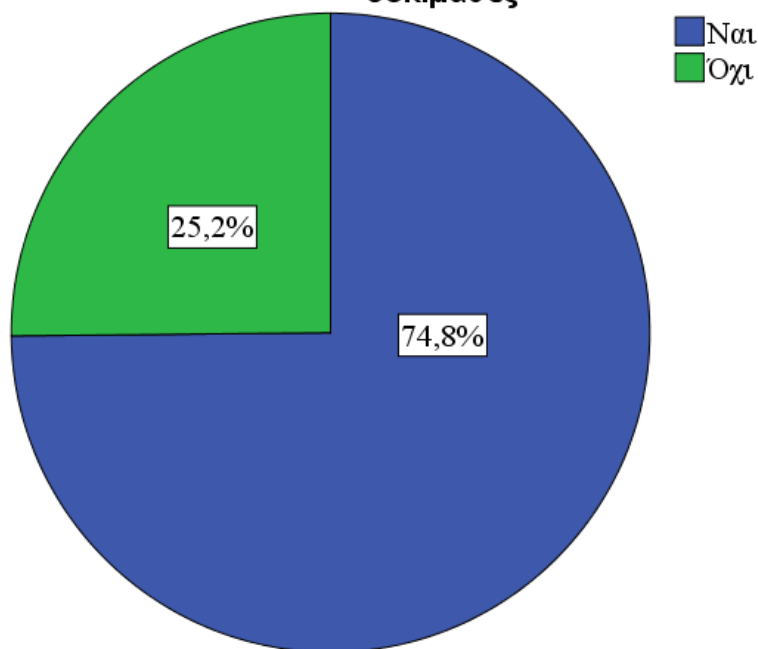
Θετική απάντηση για την ύπαρξη ευκαιρίας δοκιμής μαριχουάνας ή χασίς (χωρίς τελικά να πραγματοποιηθεί), έδωσε το 74,8% (116) του δείγματος και από αυτούς το 43,2% δήλωσε ότι η ευκαιρία αυτή παρουσιάστηκε 1 έως 9 φορές σε όλη τη ζωή τους (Πίνακας 7, Διάγραμμα 7).

Πίνακας 7. Ευκαιρία δοκιμής μαριχουάνα ή χασίς αλλά τελικά δεν δοκίμασες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	116	74,8	74,8	74,8
	Όχι	39	25,2	25,2	100,0
	Total	155	100,0	100,0	
Εάν ναι, πόσες φορές συνέβη σε όλη τη ζωή		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-9	67	43,2	57,8	57,8
	10-19	16	10,3	13,8	71,6
	20-39	14	9,0	12,1	83,6
	40 ή περισσότερες	19	12,3	16,4	100,0
	Total	116	74,8	100,0	
Missing	System	39	25,2		
Total		155	100,0		

Διάγραμμα 7.

Ευκαιρία δοκιμής μαριχουάνα ή χασίς αλλά τελικά δεν δοκίμασες

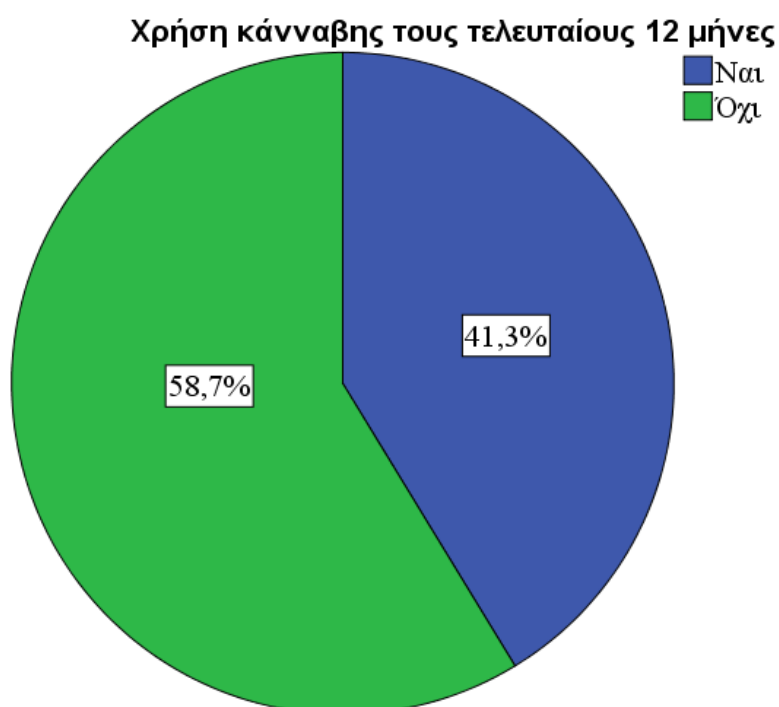

Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες δήλωσε το 41,3% του δείγματος (Πίνακας 8, Διάγραμμα 8).

Πίνακας 8. Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	64	41,3	41,3	41,3
	Όχι	91	58,7	58,7	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

Διάγραμμα 8.

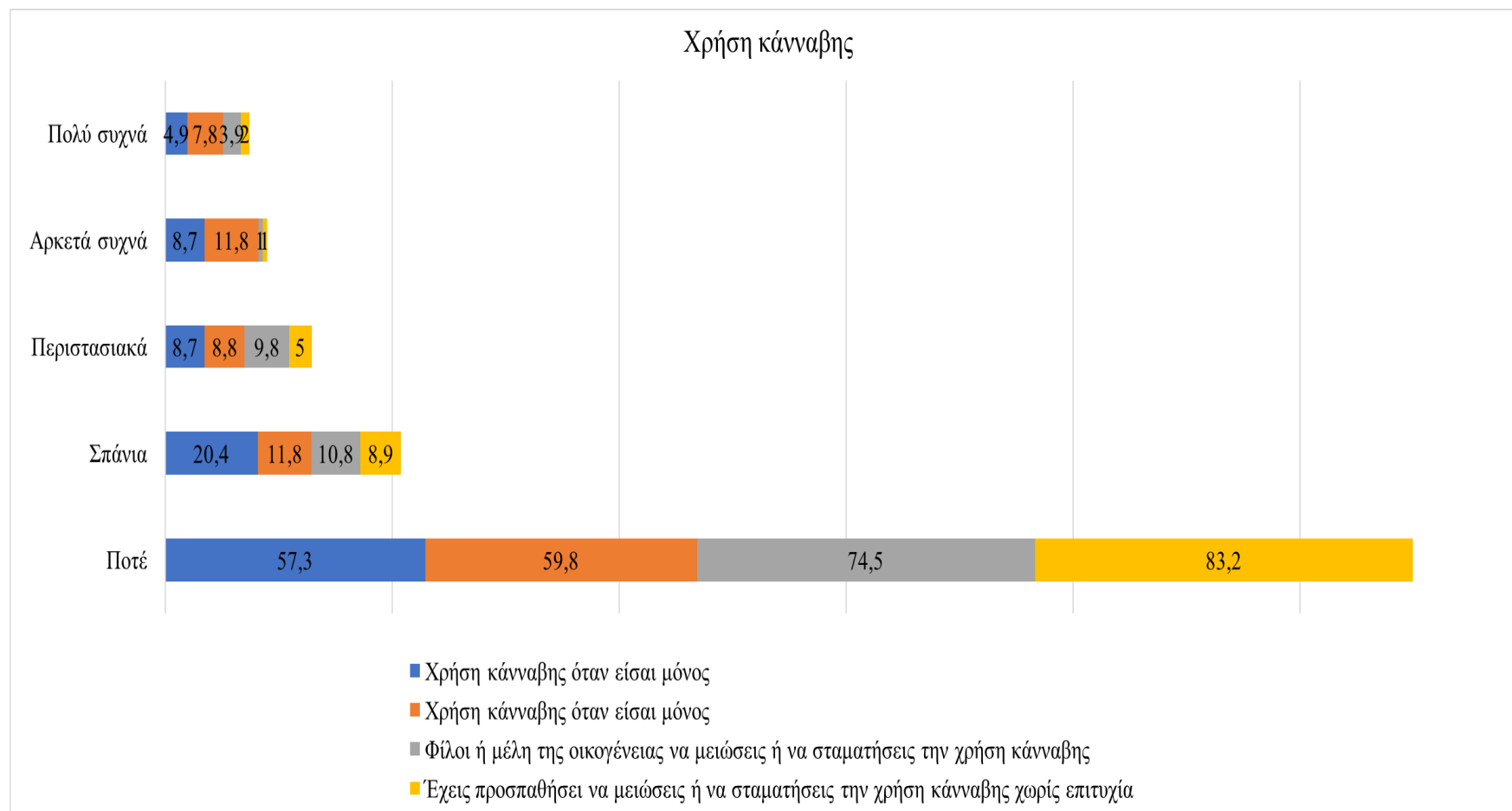

Συγκεκριμένα, χρήση κάνναβης πριν το μεσημέρι πραγματοποιεί αρκετά συχνά το 8,7% και το 4,9% πολύ συχνά, χρήση κάνναβης όταν κάποιος/α είναι μόνος/η πραγματοποιεί αρκετά συχνά το 11,8% και το 7,8% πολύ συχνά, συμβουλή από φίλους ή μέλη της οικογένειας ότι πρέπει να μειώσει ή να σταματήσει την χρήση κάνναβης έχει δεχθεί το δείγμα κατά 3,9% πολύ συχνά και το 83,2% δεν έχει προσπαθήσει ποτέ να μειώσει ή να σταματήσει τη χρήση κάνναβης, ενώ το 2% το έχει προσπαθήσει αρκετά συχνά χωρίς όμως επιτυχία (Πίνακας 9, Διάγραμμα 9).

Πίνακας 9. Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες

	Χρήση κάνναβης πριν το μεσημέρι				Χρήση κάνναβης όταν είσαι μόνος			
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Ποτέ	59	38,1	57,3	57,3	61	39,4	59,8	59,8
Σπάνια	21	13,5	20,4	77,7	12	7,7	11,8	71,6
Περιστασιακά	9	5,8	8,7	86,4	9	5,8	8,8	80,4
Αρκετά συχνά	9	5,8	8,7	95,1	12	7,7	11,8	92,2
Πολύ συχνά	5	3,2	4,9	100	8	5,2	7,8	100
Total	103	66,5	100		102	65,8	100	
Missing System	52	33,5			53	34,2		
Total	155	100			155	100		
	Φίλοι ή μέλη της οικογένειας να μειώσεις ή να σταματήσεις την χρήση κάνναβης				Έχεις προσπαθήσει να μειώσεις ή να σταματήσεις την χρήση κάνναβης χωρίς επιτυχία			
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Ποτέ	76	49	74,5	74,5	84	54,2	83,2	83,2
Σπάνια	11	7,1	10,8	85,3	9	5,8	8,9	92,1
Περιστασιακά	10	6,5	9,8	95,1	5	3,2	5	97
Αρκετά συχνά	1	0,6	1	96,1	1	0,6	1	98
Πολύ συχνά	4	2,6	3,9	100	2	1,3	2	100
Total	102	65,8	100		101	65,2	100	
Missing System	53	34,2			54	34,8		
Total	155	100			155	100		

Διάγραμμα 9. Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες

Όσον αφορά στην ερώτηση «Πόσο δύσκολο πιστεύεις πως θα ήταν για σένα να βρεις τις παρακάτω ουσίες, εάν ήθελες;», οι απαντήσεις του δείγματος ήταν οι εξής (άθροισμα απαντήσεων αρκετά και πολύ εύκολο (Πίνακας 10, Διάγραμμα 10):

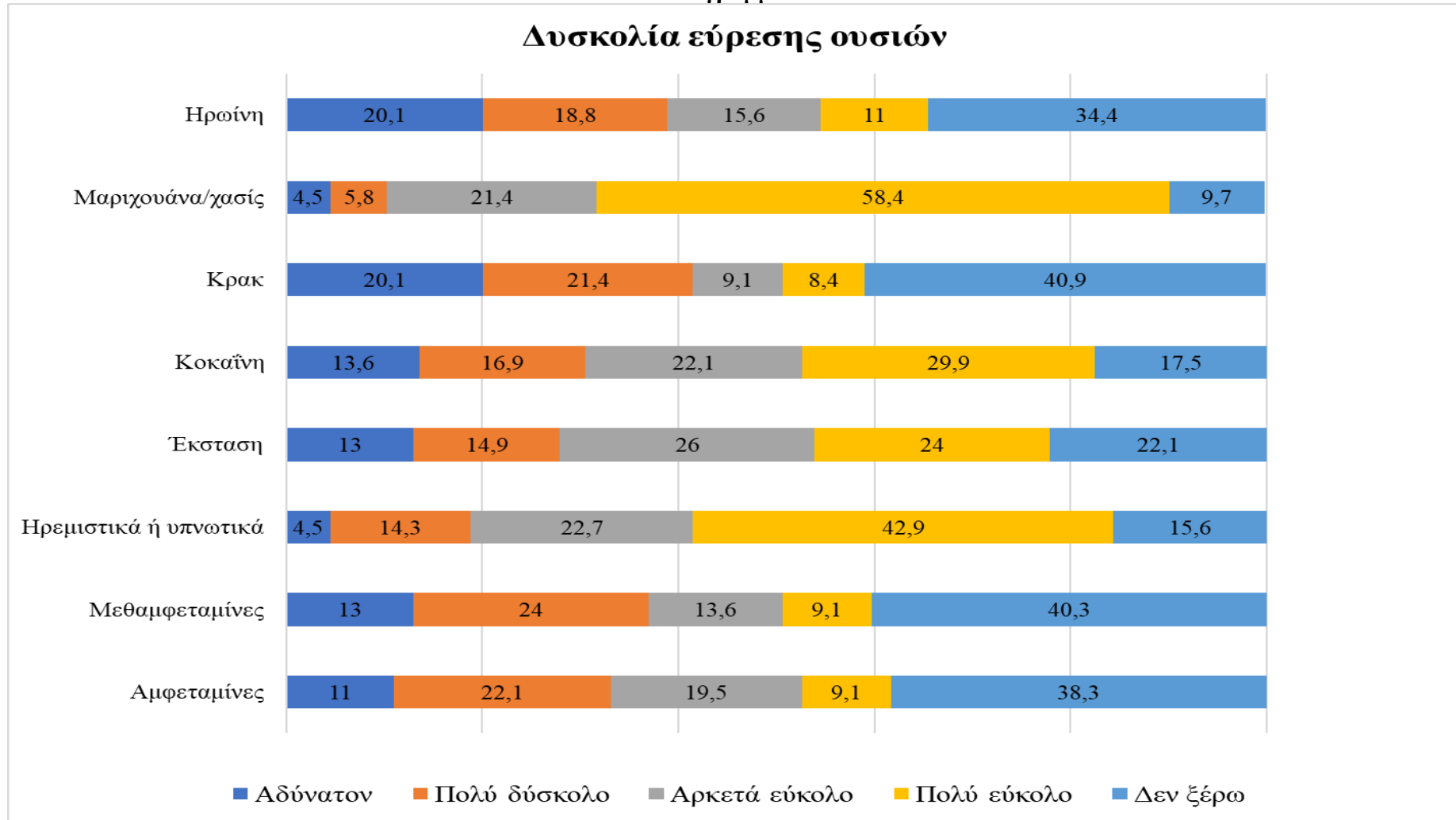
1. Αμφεταμίνες: 28,6%
2. Μεθαμφεταμίνες: 22,1%
3. Ηρεμιστικά ή υπνωτικά: 37%
4. Έκσταση: 50%
5. Κοκαΐνη: 52%
6. Κρακ: 17,5%
7. Μαριχουάνα/χασίς: 79,8%
8. Ηρωίνη: 26,6%

Πίνακας 10. Δυσκολία εύρεσης ουσιών

Δυσκολία εύρεσης (%)	Αδύνατον	Πολύ δύσκολο	Αρκετά εύκολο	Πολύ εύκολο	Δεν ξέρω
Αμφεταμίνες	11	22,1	19,5	9,1	38,3
Μεθαμφεταμίνες	13	24	13,6	9,1	40,3
Ηρεμιστικά ή υπνωτικά	4,5	14,3	22,7	42,9	15,6
Έκσταση	13	14,9	26	24	22,1
Κοκαΐνη	13,6	16,9	22,1	29,9	17,5
Κρακ	20,1	21,4	9,1	8,4	40,9
Μαριχουάνα/χασίς	4,5	5,8	21,4	58,4	9,7
Ηρωίνη	20,1	18,8	15,6	11	34,4

Διάγραμμα 10.

Δυσκολία εύρεσης ουσιών

Αναφορικά με τη χρήση ουσιών σε όλη τη ζωή και τους τελευταίους 12 μήνες, το δείγμα όσων έχουν πραγματοποιήσει χρήση ανέφερε τις 1-9 φορές σε όλη την ζωή με την αντίστοιχη συχνότητα 9% για το έκσταση, 10,3% αμφεταμίνες, 1,3% Μεταμφεταμίνες, 5,8% κοκαΐνη, 3,2% Κρακ, 9% Ηρεμιστικά ή Υπνωτικά, 12,3% LSD ή Άλλα Παραισθησιογόνα, 2,6% ηρωίνη, 10,3% «Μαγικά Μανιτάρια», 1,9% GHB, 0,6% Αναβολικά Στεροειδή 1,3%, Χρήση Ουσιών Σε Ενέσιμη Χρήση και παυσίπονα 3,9%. Σχετικά με τους τελευταίους 12 μήνες το δείγμα όσων έχουν πραγματοποιήσει χρήση ανέφερε τις 1-9 φορές με την αντίστοιχη συχνότητα 11,3% για το έκσταση, 4,7% αμφεταμίνες, 2,7% Μεταμφεταμίνες, 10,7% κοκαΐνη, 1,3% Κρακ και 5,3% Ηρεμιστικά ή Υπνωτικά (Πίνακας 11, Διάγραμμα 11).

Πίνακας 11. Περιστάσεις χρήσης ουσιών σε όλη τη ζωή και τους τελευταίους 12 μήνες

Περιστάσεις χρήσης (%)		0	1-9	10-19	20-39	40 ή περισσότερες
Σε όλη τη ζωή	Έκσταση	81,9	9	5,8	3,2	
	Αμφεταμίνες	85,8	10,3	2,6	0,6	0,6
	Μεταμφεταμίνες	92,9	5,8	1,3		
	Κοκαΐνη	78,1	10,3	5,8	1,9	3,9
	Κρακ	95,5	3,2	1,3		
	Ηρεμιστικά ή Υπνωτικά	86,5	9	1,9	1,3	1,3
	LSD ή Άλλα Παραισθησιογόνα	82,6	12,3	1,3	1,3	2,6
	Ηρωίνη	96,1	2,6	0,6		0,6
	«Μαγικά Μανιτάρια»	87,1	10,3	1,3	0,6	0,6
	GHB	96,8	1,9			1,3
	Αναβολικά Στεροειδή	98,7	0,6			0,6
	Χρήση Ουσιών Σε Ενέσιμη Χρήση	97,4	1,3	0,6		0,6
Παυσίπονα	93,5	3,9	0,6	1,3	0,6	
Τους τελευταίους 12 μήνες	Έκσταση	86	11,3	2,7	0	
	Αμφεταμίνες	93,3	4,7	2		
	Μεταμφεταμίνες	96	2,7	1,3		
	Κοκαΐνη	82,7	10,7	4,7	1,3	0,7
	Κρακ	97,3	1,3	1,3		
	Ηρεμιστικά ή Υπνωτικά	92	5,3	2	0,7	

Διάγραμμα 11. Περιστάσεις χρήσης ουσιών σε όλη τη ζωή και τους τελευταίους 12 μήνες

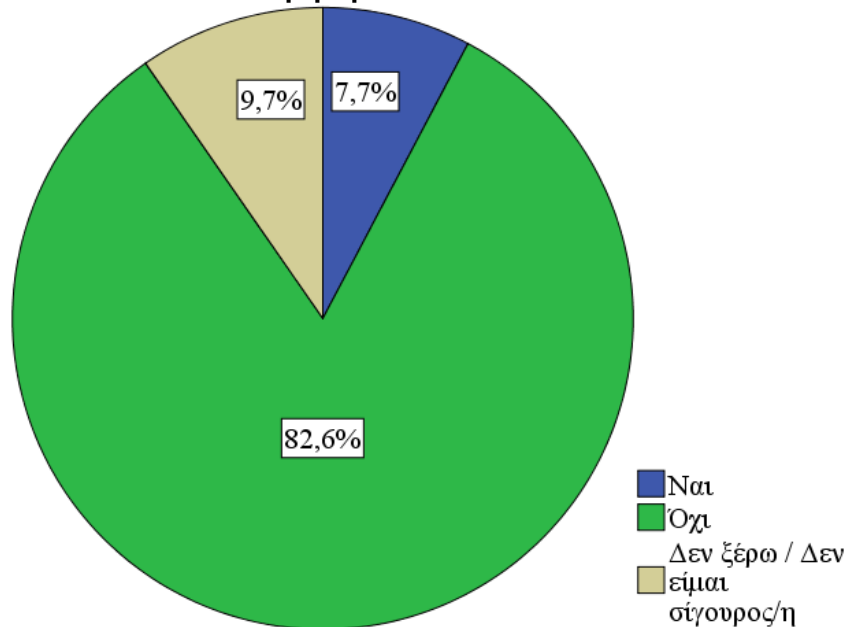
Αναφορικά με την χρήση «νέων» ουσιών, το 7,7% αναφέρει πως πραγματοποιεί χρήση (Πίνακας 12, Διάγραμμα 12).

Πίνακας 12. Χρήση «νέων» ουσιών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	12	7,7	7,7	7,7
	Όχι	128	82,6	82,6	90,3
	Δεν ξέρω / Δεν είμαι σίγουρος/η	15	9,7	9,7	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

Διάγραμμα 12.

Χρήση «νέων» ουσιών

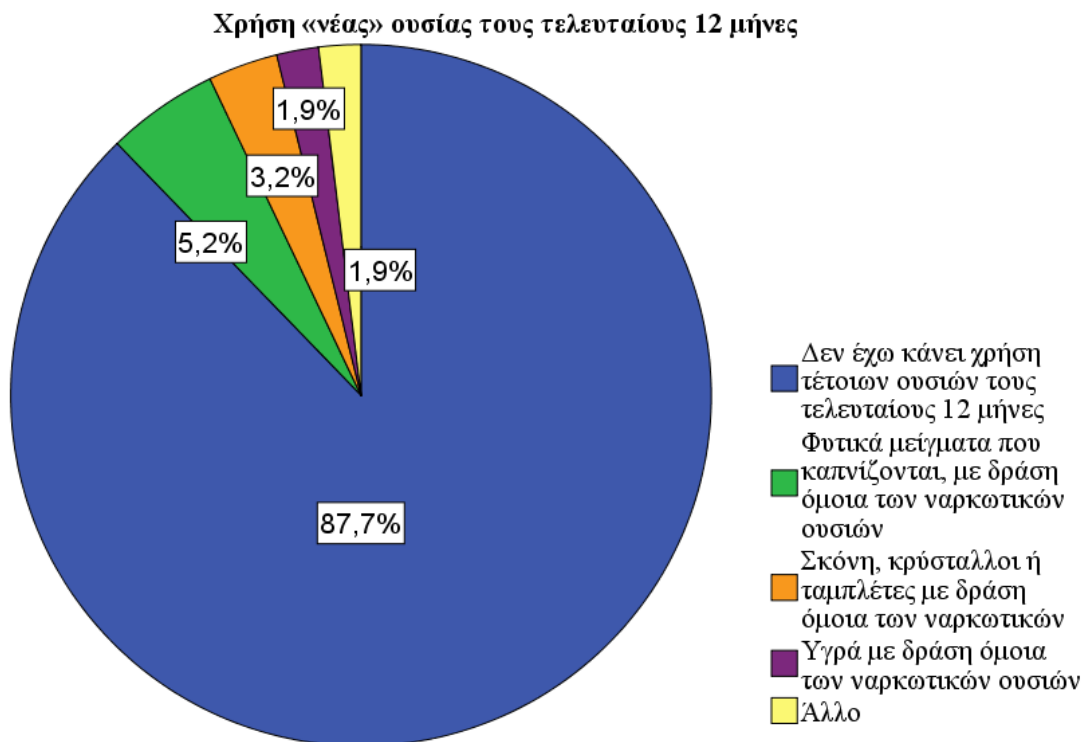
Αναφορικά με τη χρήση «νέων» ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες, το 5,2% αναφέρει πως πραγματοποιεί χρήση φυτικών μειγμάτων που καπνίζονται, με δράση όμοια των ναρκωτικών

ουσιών, 3,2% σκόνη, κρύσταλλοι ή ταμπλέτες με δράση όμοια των ναρκωτικών και 1,9% υγρά με δράση όμοια των ναρκωτικών ουσιών (Πίνακας 13, Διάγραμμα 13).

Πίνακας 13. Χρήση «νέας» ουσίας τους τελευταίους 12 μήνες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν έχω κάνει χρήση τέτοιων ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες	136	87,7	87,7
	Φυτικά μείγματα που καπνίζονται, με δράση όμοια των ναρκωτικών ουσιών	8	5,2	92,9
	Σκόνη, κρύσταλλοι ή ταμπλέτες με δράση όμοια των ναρκωτικών	5	3,2	96,1
	Υγρά με δράση όμοια των ναρκωτικών ουσιών	3	1,9	98,1
	Άλλο	3	1,9	100,0
	Total	155	100,0	100,0

Διάγραμμα 13.

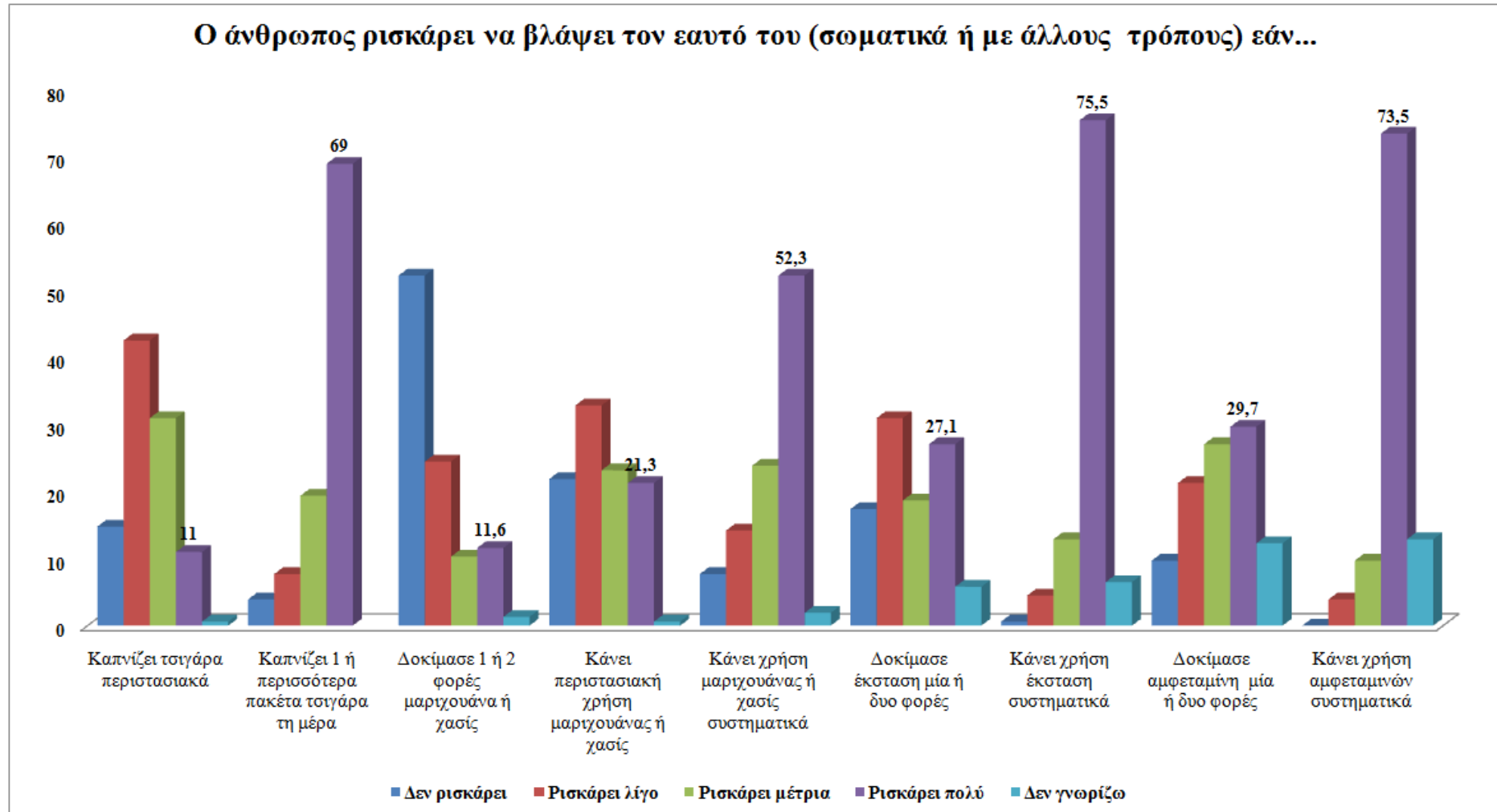
Οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι ο άνθρωπος ρισκάρει πολύ να βλάψει τον εαυτό του (σωματικά ή με άλλους τρόπους) στις παρακάτω περιπτώσεις με την αντίστοιχη ποσοστιαία συχνότητα:

1. Καπνίζει τσιγάρα περιστασιακά: 11%
2. Καπνίζει 1 ή περισσότερα πακέτα τσιγάρα την ημέρα: 69%
3. Δοκίμασε 1 ή 2 φορές μαριχουάνα ή χασίς: 11,6%
4. Κάνει περιστασιακή χρήση μαριχουάνας ή χασίς: 21,3%
5. Κάνει χρήση μαριχουάνας ή χασίς συστηματικά: 52,3%
6. Δοκίμασε έκσταση μία ή δύο φορές: 27,1%
7. Κάνει χρήση έκστασης συστηματικά: 75,5%
8. Δοκίμασε αμφεταμίνη μία ή δύο φορές: 29,7%
9. Κάνει χρήση αμφεταμινών συστηματικά: 73,5%

Πίνακας 14. Ο άνθρωπος ρισκάρει να βλάψει τον εαυτό του (σωματικά ή με άλλους τρόπους) εάν...

	Καπνίζει τσιγάρα περιστασιακά	Καπνίζει 1 ή περισσότερα πακέτα τσιγάρα την ημέρα	Δοκίμασε 1 ή 2 φορές μαριχουάνα ή χασίς	Κάνει περιστασιακή χρήση μαριχουάνας ή χασίς	Κάνει χρήση μαριχουάνας ή χασίς συστηματικά	Δοκίμασε έκστασης μία ή δυο φορές	Κάνει χρήση έκστασης συστηματικά	Δοκίμασε αμφεταμίνη μία ή δυο φορές	Κάνει χρήση αμφεταμινών συστηματικά
Δεν ρισκάρει	14,8	3,9	52,3	21,9	7,7	17,4	,6	9,7	0
Ρισκάρει λίγο	42,6	7,7	24,5	32,9	14,2	31,0	4,5	21,3	3,9
Ρισκάρει μέτρια	31,0	19,4	10,3	23,2	23,9	18,7	12,9	27,1	9,7
Ρισκάρει πολύ	11,0	69,0	11,6	21,3	52,3	27,1	75,5	29,7	73,5
Δεν γνωρίζω	,6		1,3	,6	1,9	5,8	6,5	12,3	12,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Διάγραμμα 14.

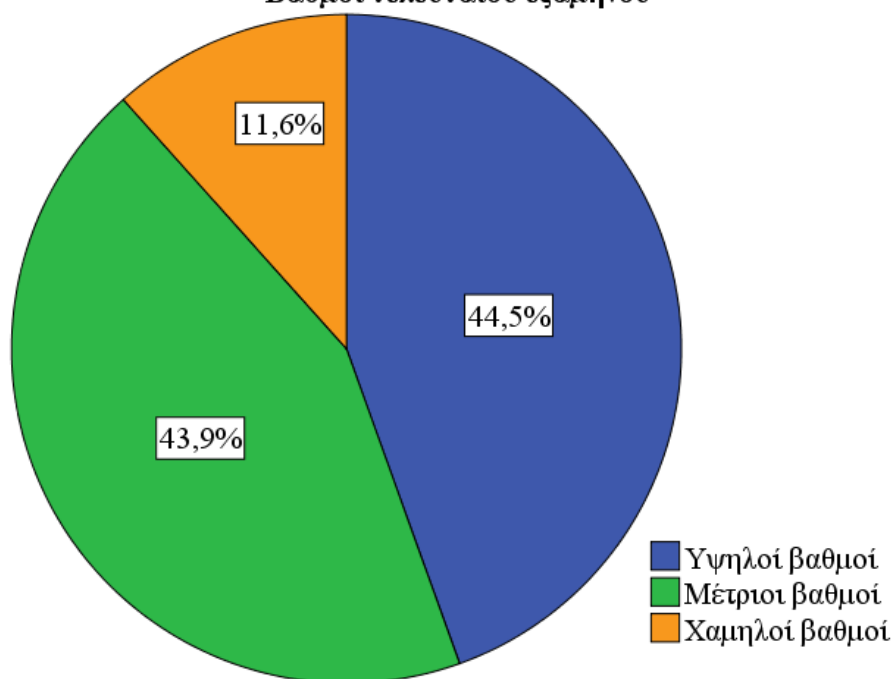
Σχετικά με την ακαδημαϊκή επίδοση του τελευταίου εξαμήνου, το 44,5% σημείωσε υψηλούς βαθμούς, το 43,9% μέτριους και το 11,6 χαμηλούς (Πίνακας 15, Διάγραμμα 15).

Πίνακας 15. Βαθμοί τελευταίου εξαμήνου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Υψηλοί βαθμοί	69	44,5	44,5	44,5
	Μέτριοι βαθμοί	68	43,9	43,9	88,4
	Χαμηλοί βαθμοί	18	11,6	11,6	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

Διάγραμμα 15.

Βαθμοί τελευταίου εξαμήνου

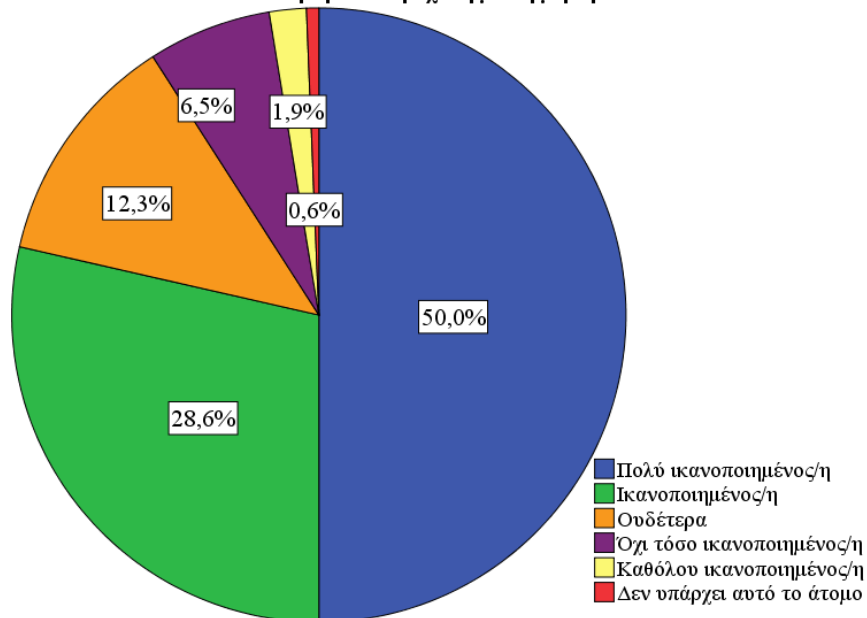
Αναφορικά από την ικανοποίηση την οποία βιώνει το δείγμα, το 28,6% είναι ικανοποιημένο από τη σχέση με τη μητέρα, 27,9% από τη σχέση με τον πατέρα και 42,2% από τη σχέση με τους φίλους (Πίνακας 15, 16, 17, Διάγραμμα 15, 16, 17).

Πίνακας 15. Ικανοποίηση από τη σχέση με τη μητέρα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ ικανοποιημένος/η	77	49,7	50,0
	Ικανοποιημένος/η	44	28,4	78,6
	Ουδέτερα	19	12,3	90,9
	Όχι τόσο ικανοποιημένος/η	10	6,5	97,4
	Καθόλου ικανοποιημένος/η	3	1,9	99,4
	Δεν υπάρχει αυτό το άτομο	1	,6	100,0
	Total	154	99,4	100,0
Missing System	1	,6		
Total	155	100,0		

Διάγραμμα 15.

Ικανοποίηση από τη σχέση με τη μητέρα σου

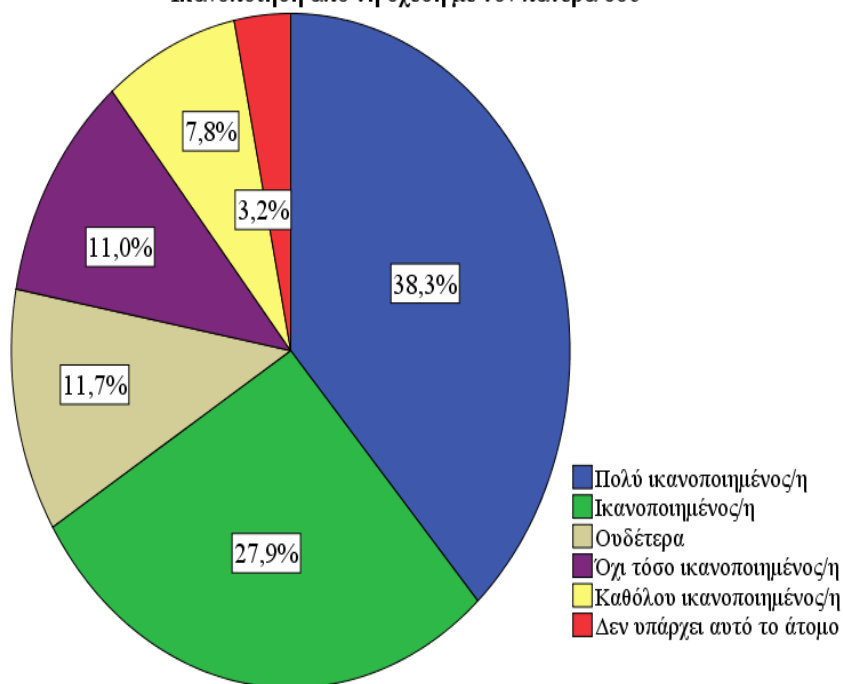

Πίνακας 16. Ικανοποίηση από τη σχέση με τον πατέρα σου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ ικανοποιημένος/η	59	38,1	38,3	38,3
	Ικανοποιημένος/η	43	27,7	27,9	66,2
	Ουδέτερα	18	11,6	11,7	77,9
	Όχι τόσο ικανοποιημένος/η	17	11,0	11,0	89,0
	Καθόλου ικανοποιημένος/η	12	7,7	7,8	96,8
	Δεν υπάρχει αυτό το άτομο	5	3,2	3,2	100,0
	Total	154	99,4	100,0	
Missing System	1	,6			
Total	155	100,0			

Διάγραμμα 16.

Ικανοποίηση από τη σχέση με τον πατέρα σου

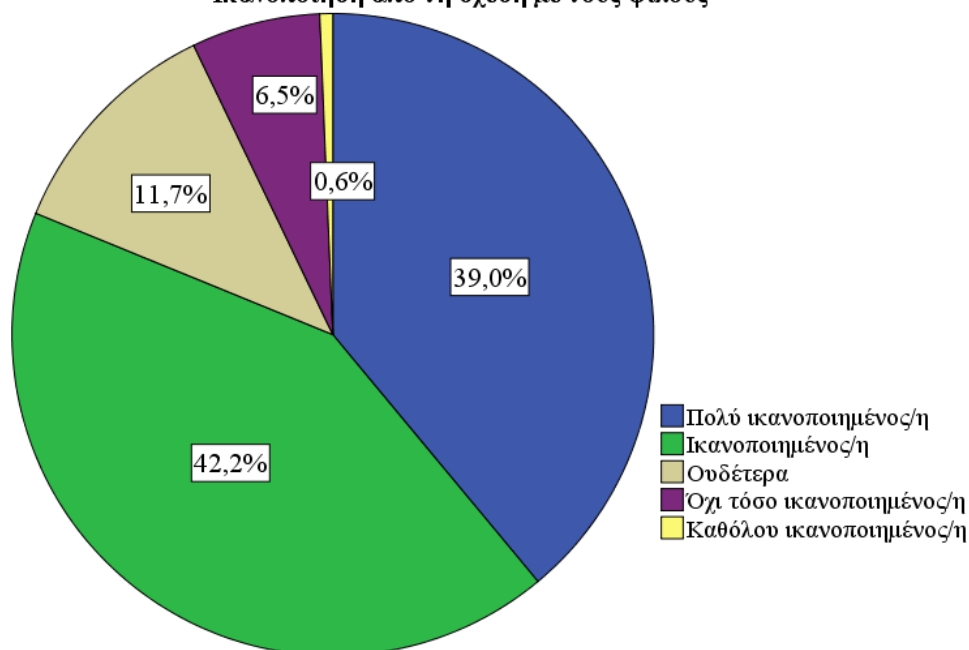

Πίνακας 17. Ικανοποίηση από τη σχέση με τους φίλους

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Πολύ ικανοποιημένος/η	60	38,7	39,0
	Ικανοποιημένος/η	65	41,9	42,2
	Ουδέτερα	18	11,6	92,9
	Όχι τόσο ικανοποιημένος/η	10	6,5	6,5
	Καθόλου ικανοποιημένος/η	1	,6	,6
	Total	154	99,4	100,0
Missing System	1	,6		
Total	155	100,0		

Διάγραμμα 17.

Ικανοποίηση από τη σχέση με τους φίλους

Σχετικά με την αντίληψη που έχουν οι φοιτητές για το ποια είναι η στάση των γονέων τους για τη χρήση ουσιών, το 49% δήλωσε πως η μητέρα του θα κατέκρινε τη χρήση μαριχουάνας/χασίς και το 54,8% δεν θα επέτρεπε χρήση χαπιών ή έκσταση. Το 40% δηλώνει πως ο πατέρας του θα κατέκρινε τη χρήση μαριχουάνας/χασίς και το 52,9% δεν θα επέτρεπε χρήση χαπιών ή έκσταση (Πίνακας 19, 20, 21, 22, Διάγραμμα 19, 20, 21, 22).

Πίνακας 19. Αντίδραση μητέρας σε χρήση μαριχουάνας/χασίς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν θα το επέτρεπε	51	32,9	32,9	32,9
	Θα το κατέκρινε	76	49,0	49,0	81,9
	Δεν θα την πείραζε	17	11,0	11,0	92,9
	Θα το ενέκρινε	3	1,9	1,9	94,8
	Δεν ξέρω	8	5,2	5,2	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

Πίνακας 20. Αντίδραση μητέρας σε χρήση χαπιών έκσταση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν θα το επέτρεπε	85	54,8	54,8	54,8
	Θα το κατέκρινε	63	40,6	40,6	95,5
	Θα το ενέκρινε	3	1,9	1,9	97,4
	Δεν ξέρω	4	2,6	2,6	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

Πίνακας 21. Αντίδραση πατέρα σε χρήση μαριχουάνας/χασίς

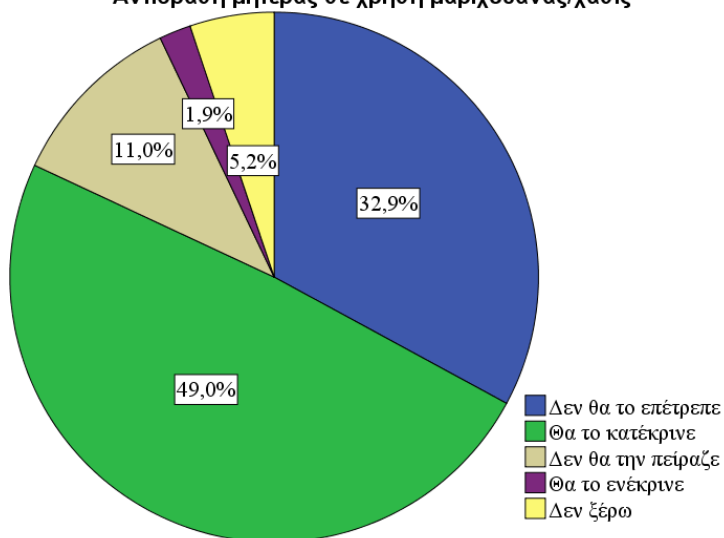
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν θα το επέτρεπε	56	36,1	36,1	36,1
	Θα το κατέκρινε	62	40,0	40,0	76,1
	Δεν θα τον πείραζε	18	11,6	11,6	87,7
	Θα το ενέκρινε	5	3,2	3,2	91,0
	Δεν ξέρω	14	9,0	9,0	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

Πίνακας 22. Αντίδραση πατέρα σε χρήση χαπιών έκσταση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δεν θα το επέτρεπε	82	52,9	52,9	52,9
	Θα το κατέκρινε	59	38,1	38,1	91,0
	Δεν θα τον πείραζε	1	,6	,6	91,6
	Θα το ενέκρινε	3	1,9	1,9	93,5
	Δεν ξέρω	10	6,5	6,5	100,0
	Total	155	100,0	100,0	

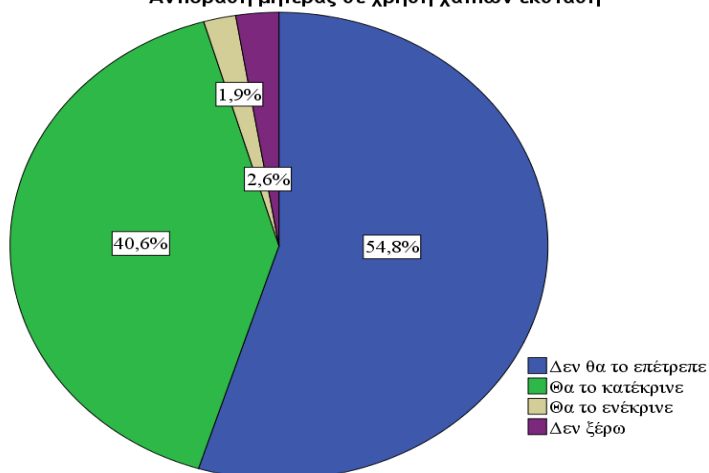
Διάγραμμα 19.

Αντίδραση μητέρας σε χρήση μαριχουάνας/χασίς

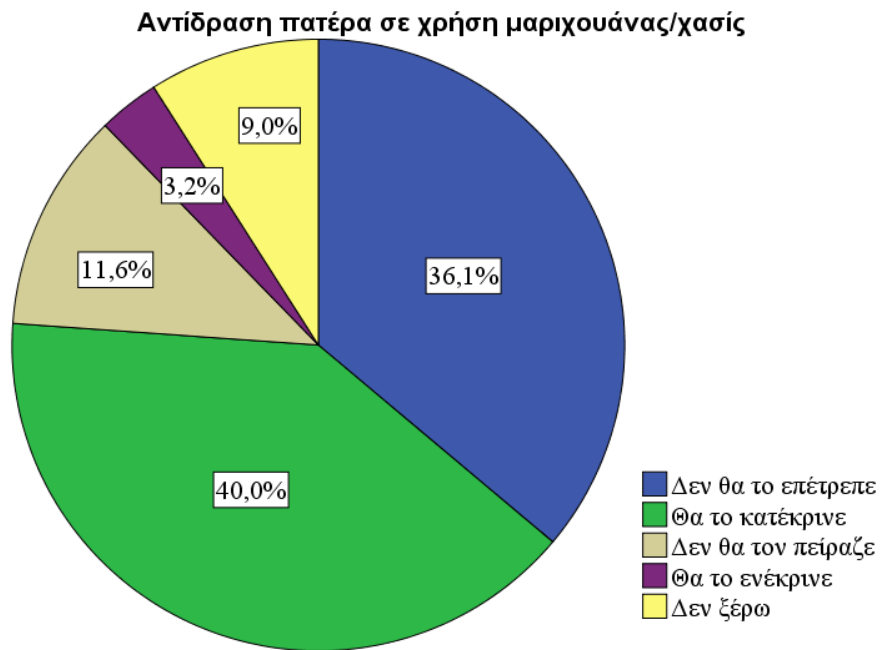

Διάγραμμα 20.

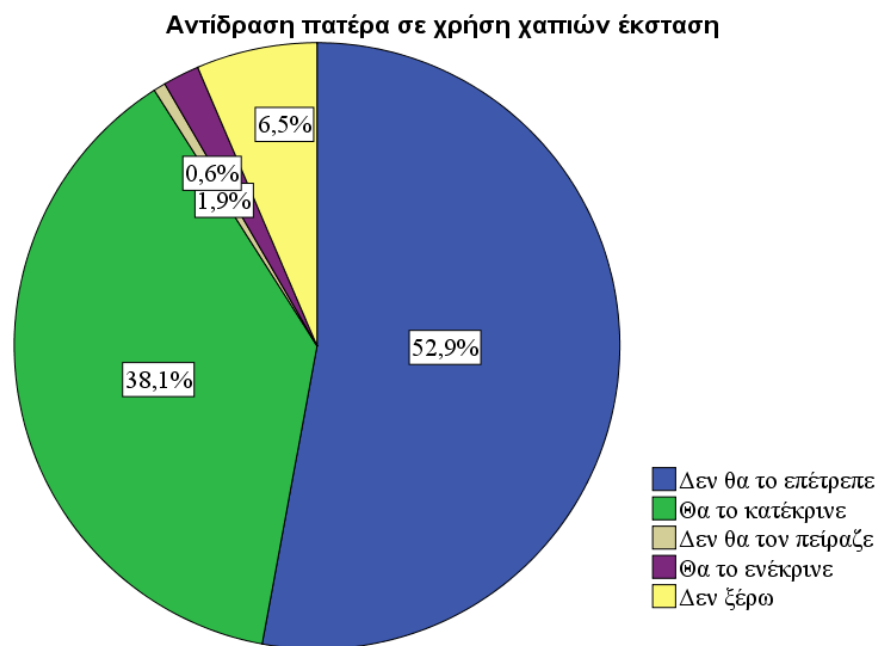
Αντίδραση μητέρας σε χρήση χαπιών έκσταση

Διάγραμμα 21.

Διάγραμμα 22.

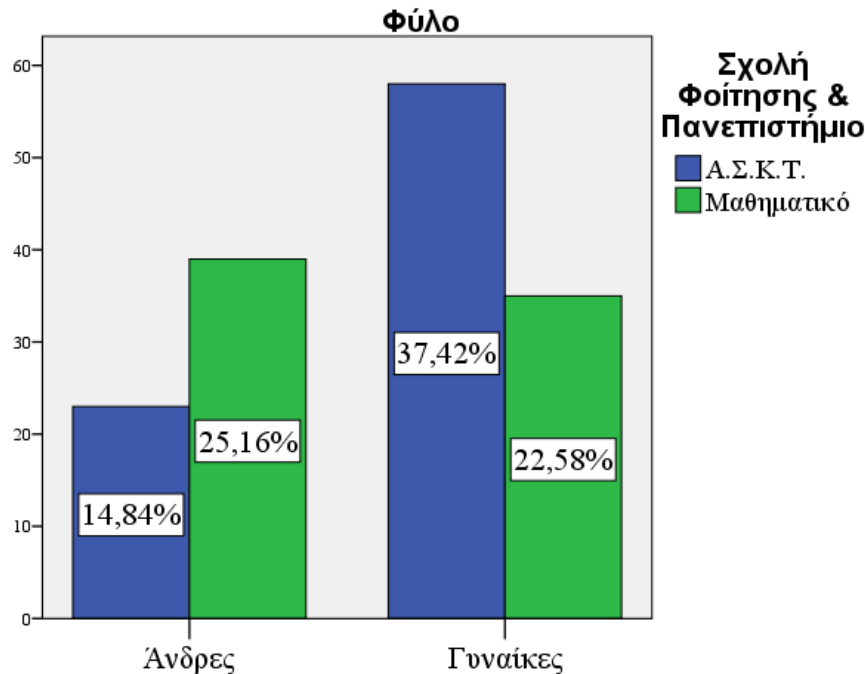
4.3. Περιγραφική στατιστική – Διάκριση Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών και Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ

Αναφορικά με τη διάκριση των σχολών, το δείγμα αποτελείται από 81 φοιτητές της ΑΣΚΤ (52,3%) και 74 του Μαθηματικού (47,7%). Από την ΑΣΚΤ το 37,1% του δείγματος αποτελείται από άνδρες και το 62,4% από γυναίκες και από το Μαθηματικό το 62,9% είναι άνδρες και 37,6% γυναίκες (Πίνακας 23, Διάγραμμα 23).

Πίνακας 23. Φύλο ανά Σχολή Φοίτησης

		Σχολή Φοίτησης		Total	
		A.Σ.Κ.Τ.	Μαθηματικό		
Φύλο	Ανδρας	N	23	39	62
		% Φύλο	37,1%	62,9%	100,0%
		% Σχολή Φοίτησης	28,4%	52,7%	40,0%
		Total	14,8%	25,2%	40,0%
	Γυναίκα	N	58	35	93
		% Φύλο	62,4%	37,6%	100,0%
		% Σχολή Φοίτησης	71,6%	47,3%	60,0%
		Total	37,4%	22,6%	60,0%
	Total	N	81	74	155
% Φύλο		52,3%	47,7%	100,0%	
% Σχολή Φοίτησης		100,0%	100,0%	100,0%	
	Total	52,3%	47,7%	100,0%	

Διάγραμμα 23. Φύλο ανά Σχολή Φοίτησης

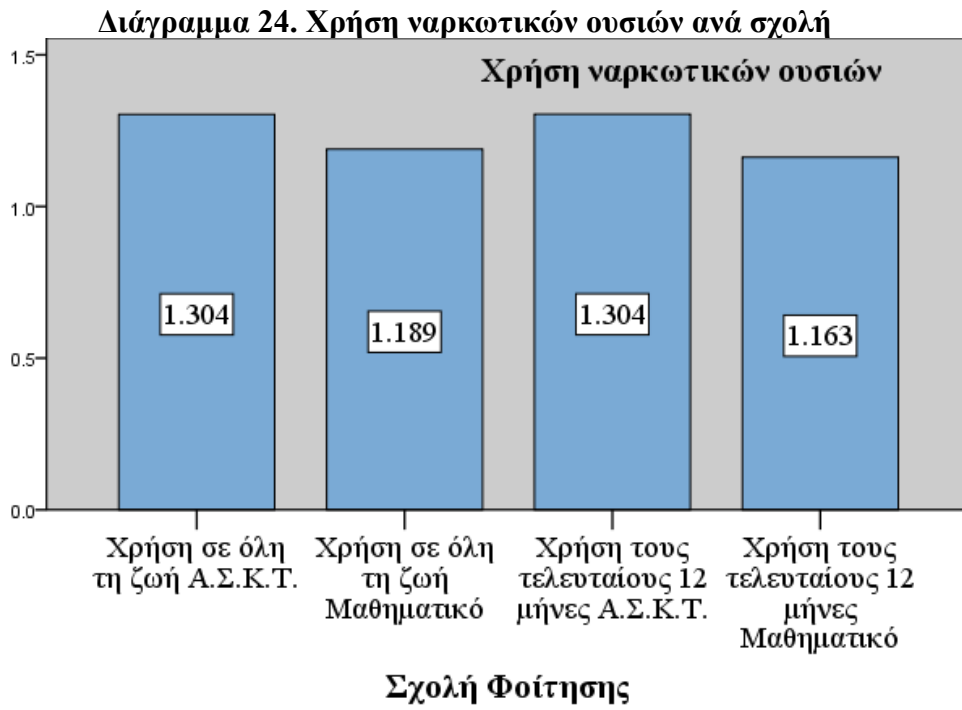
Επίσης, αναφορικά με την ηλικιακή κατανομή, το δείγμα της ΑΣΚΤ έχει μέσο όρο ηλικίας τα 25 έτη (έτος γέννησης 1994), με μικρότερη ηλικία εκείνη των 20 ετών και μεγαλύτερη τα 30 έτη. Η σχολή του Μαθηματικού έχει μέσο όρο ηλικίας τα 26 έτη (έτος γέννησης 1993), με μικρότερη ηλικία εκείνη των 19 ετών και μεγαλύτερη τα 30 έτη.

Επιπλέον, αναφορικά με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών οι φοιτητές της σχολής ΑΣΚΤ παρουσιάζουν μεγαλύτερο μέσο όρο και ειδικότερα η χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη την ζωή παρουσιάζει μέσο όρο 1,3038 για την ΑΣΚΤ έναντι 1,1888 του Μαθηματικού, που υποδηλώνει περίπου 1 έως 9 φορές. Όπως και για τους τελευταίους 12 μήνες ο μέσος όρος της ΑΣΚΤ υπερσχύει με 1,3043 έναντι 1,1627 του Μαθηματικού (Πίνακας 24, Διάγραμμα 24).

Πίνακας 24. Χρήση ναρκωτικών ουσιών

	Σχολή Φοίτησης	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή	Α.Σ.Κ.Τ.	79	1,3038	,40446	,04551
	Μαθηματικό	73	1,1888	,46174	,05404
Χρήση ναρκωτικών	Α.Σ.Κ.Τ.	77	1,3043	,41929	,04778

ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες	Μαθηματικό	72	1,1627	,40641	,04790
---	------------	----	--------	--------	--------

4.4. Επαγωγική στατιστική

4.4.1. Ερευνητική Υπόθεση 1

Για τον έλεγχο της Ερευνητικής Υπόθεσης 1 «Οι φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών κάνουν συχνότερη χρήση ναρκωτικών ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ» χρησιμοποιήθηκαν εργαλεία και μέθοδοι που προβλέπει το στατιστικό πακέτο SPSS 21, όπως η στατιστική ανάλυση Independent Samples T - Test Analysis ή ανάλογα ο έλεγχος μέσω του Mann -Whitney test) και ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Pearson ή ανάλογα του Spearman. Ως ανεξάρτητες (independent variables or predictors) θεωρήθηκαν οι ερωτήσεις οι οποίες εκφράζουν τη χρήση ουσιών και μπορούν να προβλέψουν (predict) εξαρτημένες μεταβλητές (dependent variables or criteria) που αναφέρονται στη διάκριση των σχολών Καλών Τεχνών και Μαθηματικού (Derue et al, 2011).

Πριν τον έλεγχο πρέπει να δημιουργηθούν δύο νέες μεταβλητές «χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες» και «χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» οι οποίες προέρχονται από την επανακωδικοποίηση μεταβλητών. Για τη δημιουργία κάθε διάστασης πραγματοποιείται μια ομαδοποίηση των απαντήσεων, ανά διάσταση, ώστε να προσδιοριστεί ο μέσος όρος κάθε απάντησης/ερώτησης που αντιστοιχεί στις προαναφερόμενες διαστάσεις. Στη συνέχεια ελέγχεται με κριτήριο τον δείκτη των Kolmogorov – Smirnov (Πίνακας 25), η κανονικότητα ή μη της νέας μεταβλητής.

Η μεταβλητή «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» περιλαμβάνει τις εξής μεταβλητές:

1. A06.1 Χρήση μαριχουάνας ή χασίς κάνναβης σε όλη τη ζωή
2. A08.1 Χρήση έκσταση σε όλη τη ζωή σου
3. A09.1 Χρήση αμφεταμινών σε όλη τη ζωή σου
4. A10.1 Χρήση μεθαμφεταμινών σε όλη τη ζωή σου
5. A11.1 Χρήση κοκαΐνης σε όλη τη ζωή σου
6. A12.1 Χρήση κρακ σε όλη τη ζωή σου
7. A13. Χρήση ηρεμιστικών ή υπνωτικών σε όλη τη ζωή σου
8. A14. Χρήση GHB
9. A14. Χρήση «Μαγικά μανιτάρια»
10. A14. Χρήση LSD ή άλλα παραισθησιογόνα

11. A14. Χρήση Αναβολικών στεροειδών
12. A14. Χρήση Ηρωίνης
13. A14. Χρήση ουσιών με ενέσιμη χρήση (όπως ηρωίνη, κοκαΐνη, αμφεταμίνες)
14. A14. Χρήση Παυσίπωνων

Η μεταβλητή «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες» περιλαμβάνει τις εξής μεταβλητές:

1. A06.2 Χρήση μαριχουάνας ή χασίς κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες
2. A08.2 Χρήση έκσταση τους τελευταίους 12 μήνες
3. A09.2 Χρήση αμφεταμινών τους τελευταίους 12 μήνες
4. A10.2 Χρήση μεθαμφεταμινών τους τελευταίους 12 μήνες
5. A11.2 Χρήση κοκαΐνης τους τελευταίους 12 μήνες
6. A12.2 χρήση κρακ τους τελευταίους 12 μήνες
7. A13. Χρήση ηρεμιστικών ή υπνωτικών τους τελευταίους 12 μήνες

Ως προς την «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη την ζωή» και την «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες», τα στοιχεία του Πίνακα 25 με τον έλεγχο των Kolmogorov – Smirnov αποδεικνύουν ότι το επίπεδο σημαντικότητας Asymp. Sig. (2-tailed) είναι ίσο με 0,000 και 0,000 αντίστοιχα, τιμές μικρότερες του 0,05, άρα οι μεταβλητές δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Πίνακας 25. One-Sample Kolmogorov-Smirnov Test

		Χρήση σε όλη τη ζωή	Χρήση τους τελευταίους 12 μήνες
N		152	149
Normal Parameters^{a,b}	Mean	1,2486	1,2359
	Std. Deviation	,43530	,41779
Most Extreme Differences	Absolute	,284	,299
	Positive	,280	,299
	Negative	-,284	-,286
Kolmogorov-Smirnov Z		3,501	3,656
Asymp. Sig. (2-tailed)		,000	,000

a. Test distribution is Normal, b. Calculated from data.

Στη συνέχεια πραγματοποιείται ο έλεγχος Mann – Whitney (Πίνακας 26) εφόσον οι μεταβλητές δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή, μέσα από την εκτέλεση της μη παραμετρικής διαδικασίας Two Independent Samples Test. Από τα στοιχεία αναδεικνύεται πως συχνότερη χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή αλλά και τους τελευταίους 12

μήνες πραγματοποιούν οι φοιτητές της ΑΣΚΤ (Mean Rank 88,11 και 86,09, Asymp. Sig. (2-tailed) 0,000) έναντι των φοιτητών του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ (Mean Rank 63,94 και 63,14, Asymp. Sig. (2-tailed) 0,000).

Πίνακας 26. Mann – Whitney Test

Ranks				
	Σχολή Φοίτησης	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη την ζωή	A.Σ.Κ.Τ.	79	88,11	6960,50
	Μαθηματικό	73	63,94	4667,50
	Total	152		
Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες	A.Σ.Κ.Τ.	77	86,09	6629,00
	Μαθηματικό	72	63,14	4546,00
	Total	149		
Test Statistics^a				
	Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη την ζωή	Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες		
Mann-Whitney U	1966,500	1918,000		
Wilcoxon W	4667,500	4546,000		
Z	-3,520	-3,589		
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,000		

a. Grouping Variable: Σχολή Φοίτησης

Επιπλέον πραγματοποιείται ανάλυση της γραμμικής συσχέτισης των υπό εξέταση μεταβλητών, «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» και τη «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες», ως προς στις δύο εξεταζόμενες σχολές, ΑΣΚΤ και Μαθηματικό. Στον Πίνακα 27 χρησιμοποιείται ο συντελεστής συσχέτισης του Spearman (Spearman's Rank Correlation Coefficient), αφού οι μεταβλητές δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Ως προς τη συσχέτιση, ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης (Correlation Coefficient) του Spearman ισούται με $r = -0,286$ και $r = -0,295$ αντίστοιχα και είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,000 < 0,05$ και στις δύο περιπτώσεις. Προκύπτει το συμπέρασμα ότι υπάρχει ισχυρή αρνητική συσχέτιση μεταξύ των δυο μεταβλητών.

Πίνακας 27. Spearman's Rank Correlation Coefficient

Correlations			Σχολή Φοίτησης
Spearman's rho	Χρήση ναρκωτικών σε όλη την ζωή	Correlation Coefficient	-,286**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	152
	Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες	Correlation Coefficient	-,295**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	149

Στη συνέχεια, επιλέγεται η μέθοδος της Λογαριθμικής Παλινδρόμησης (Logistic Regression Analysis), με τη χρήση της μεθόδου Enter Regression Analysis, για να διερευνηθεί ποιες από τις δυο ανεξάρτητες μεταβλητές: «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» και τη «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες», προσδιορίζουν (προβλέπουν), σε υψηλότερο βαθμό, την εξαρτημένη μεταβλητή: Σχολή Φοίτησης. Προκύπτουν στατιστικά αποτελέσματα με βάση τον παρακάτω συγκεντρωτικό Πίνακα 28 όπου το Μοντέλο 1 αποδέχεται την επίδραση των δύο μεταβλητών, Sig = 0,019 < 0,05, ως στατιστικά σημαντικές και διαθέτει δυναμική πρόβλεψης 61,7%. Επίσης, διαφαίνεται ότι το Μοντέλο 1 αποδέχεται τις μεταβλητές «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» και «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες» και μπορεί να λάβει την εξής μορφή: $\text{Χρήση ναρκωτικών ουσιών ανά Σχολή Φοίτησης} = 1,027 + 0,18 * 0 \text{ Χρήση ναρκωτικών σε όλη τη ζωή} - 1,024 * \text{Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες}$.

Επομένως η Ερευνητική Υπόθεση 1 επαληθεύεται καθώς οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση ναρκωτικών ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών.

Πίνακας 28. Logistic Regression Analysis

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	201,795 ^a	,030	,041

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than ,001.

Hosmer and Lemeshow Test			
Step	Chi-square	df	Sig.
1	15,228	6	,019

Classification Table ^a					
Observed		Predicted			
		Σχολή Φοίτησης		Percentage Correct	
		A.Σ.Κ.Τ.	Μαθηματικό		
Step	Σχολή Φοίτησης	A.Σ.Κ.Τ.	35	42	45,5
1	Μαθηματικό	15	57	79,2	
Overall Percentage					61,7

a. The cut value is ,500

Variables in the Equation							
Step		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
1 ^a	Χρήση ναρκωτικών σε όλη την ζωή	,128	,704	,033	1	,856	1,136
	Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες	-1,024	,759	1,820	1	,177	,359
	Constant	1,027	,595	2,980	1	,084	2,793

a. Variable(s) entered on step 1: Χρήση ναρκωτικών σε όλη την ζωή, Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες.

4.3.2. Ερευνητική Υπόθεση 2

Για τον έλεγχο της Ερευνητικής Υπόθεσης 2 «*Το φύλο και η ηλικία των φοιτητών επιδρούν στη χρήση ναρκωτικών στις σχολές ΑΣΚΤ και Μαθηματικό τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή τους*» χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του

Spearman εφόσον οι μεταβλητές «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» και «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες» δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Η ανάλυση της γραμμικής συσχέτισης των υπό εξέταση μεταβλητών, «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» και «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες», ως προς το φύλο και την ηλικία των δύο σχολών, ΑΣΚΤ και Μαθηματικό παρατίθεται στον Πίνακα 29. Ως προς τη συσχέτιση, για το Μαθηματικό, ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης (Correlation Coefficient) του Spearman ισούται με $r = -0,209$ και $r = -0,292$ αντίστοιχα και είναι στατιστικά σημαντικός στη δεύτερη περίπτωση σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,009 < 0,05$ αναφορικά με την συσχέτιση της ηλικίας και της χρήσης ναρκωτικών σε όλη τη ζωή. Επίσης, ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης (Correlation Coefficient) του Spearman ισούται με $r = -0,242$ και $r = -0,236$ αντίστοιχα και είναι στατιστικά σημαντικός και στις δύο περιπτώσεις σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,034$ και $0,039 < 0,05$ αναφορικά με την συσχέτιση του φύλου και της ηλικίας και της χρήσης ναρκωτικών τους τελευταίους 12 μήνες. Στην ΑΣΚΤ σε καμία περίπτωση δεν παρατηρείται επίπεδο σημαντικότητας μικρότερο του 0,005, οπότε το φύλο και η ηλικία δεν επιδρούν στην χρήση. Προκύπτει το συμπέρασμα ότι υπάρχει ισχυρή αρνητική συσχέτιση στο Μαθηματικό μεταξύ των μεταβλητών: φύλο και ηλικία με τη χρήση τους τελευταίους 12 μήνες και της ηλικίας με την ισόβια χρήση. Επομένως η EY2 επαληθεύεται μόνο ως προς τα εξής: Στο Μαθηματικό το φύλο επιδρά στη χρήση ναρκωτικών τους τελευταίους 12 μήνες ($r = -0,242$, Sig. (2-tailed) = ,034) και η ηλικία επιδρά στην χρήση ναρκωτικών σε όλη την ζωή ($r = -0,292$, Sig. (2-tailed) = ,009) και τους τελευταίους 12 μήνες ($r = -0,292$, Sig. (2-tailed) = ,009).

Πίνακας 29. Spearman's Rank Correlation Coefficient

Spearman's rho		Correlations			
		Μαθηματικό		ΑΣΚΤ	
Φύλο	Correlation Coefficient	Χρήση σε όλη τη ζωή	Χρήση τους τελευταίους 12 μήνες	Χρήση σε όλη τη ζωή	Χρήση τους τελευταίους 12 μήνες
			-,209	-,242*	-,167
	Sig. (2-tailed)	,065	,034	,159	,126
	N	79	77	73	72
Έτος Γέννησης	Correlation Coefficient	-,292**	-,236*	-,112	-,016
	Sig. (2-tailed)	,009	,039	,346	,897
	N	79	77	73	72

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

**. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).*

4.3.3. Ερευνητική Υπόθεση 3

Για τον έλεγχο της Ερευνητικής Υπόθεσης 3 «*Η χρήση ναρκωτικών από τους φοιτητές στις σχολές ΑΣΚΤ και Μαθηματικό τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή τους επιδρούν στη βαθμολογία τους*» χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Spearman εφόσον οι μεταβλητές «Χρήση ναρκωτικών ουσιών σε όλη τη ζωή» και «Χρήση ναρκωτικών ουσιών τους τελευταίους 12 μήνες» δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Η ανάλυση παρατίθεται στον Πίνακα 30. Ως προς τη συσχέτιση για το Μαθηματικό και τη ΑΣΚΤ, ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης (Correlation Coefficient) του Spearman είναι σε μη στατιστικά σημαντικό επίπεδο σε όλες τις περιπτώσεις. Επομένως η ΕΥ3 απορρίπτεται.

Πίνακας 30. Spearman's Rank Correlation Coefficient

		Correlations			
		Μαθηματικό		ΑΣΚΛ	
Spearman's rho		Χρήση σε όλη τη ζωή	Χρήση τους τελευταίους 12 μήνες	Χρήση σε όλη τη ζωή	Χρήση τους τελευταίους 12 μήνες
	Βαθμολογία	Correlation Coefficient	,094	,196	,031
Sig. (2-tailed)		,427	,099	,787	,398
N		73	72	79	77

***. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).*

**. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).*

4.3.4. Ερευνητική Υπόθεση 4

Για τον έλεγχο της Ερευνητικής Υπόθεσης 4 «*Οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση κάνναβης από τους φοιτητές της σχολής του Μαθηματικού τους τελευταίους 12 μήνες αλλά και σε όλη τη ζωή τους*» χρησιμοποιήθηκε στατιστική ανάλυση Mann - Whitney test και ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης του Spearman. Σύμφωνα με τον έλεγχο Mann – Whitney (Πίνακας 31) αναδεικνύεται πως συχνότερη χρήση κάνναβης σε όλη τη ζωή πραγματοποιούν οι φοιτητές της ΑΣΚΤ (Mean Rank 88,66, Asymp. Sig. (2-tailed) 0,000) έναντι των φοιτητών του Μαθηματικού (Mean Rank 64,55, Asymp. Sig. (2-tailed)

0,000). Επίσης, συχνότερη χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες πραγματοποιούν οι φοιτητές της σχολής ΑΣΚΤ (Mean Rank 86,99, Asymp. Sig. (2-tailed) 0,000) έναντι των φοιτητών της Μαθηματικού (Mean Rank 66,05 Asymp. Sig. (2-tailed) 0,001).

Πίνακας 31. Mann – Whitney Test

Ranks				
	Σχολή Φοίτησης	N	Mean Rank	Sum of Ranks
Χρήση κάνναβης σε όλη την ζωή	A.Σ.Κ.Τ.	79	88,66	7004,00
	Μαθηματικό	74	64,55	4777,00
	Total	153		
Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες	A.Σ.Κ.Τ.	80	86,99	6959,00
	Μαθηματικό	73	66,05	4822,00
	Total	153		
Test Statistics^a				
	Χρήση κάνναβης σε όλη την ζωή	Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες		
Mann-Whitney U	2002,000	2121,00		
Wilcoxon W	4777,000	4822,00		
Z	-3,555	-3,274		
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,001		

a. Grouping Variable: Σχολή Φοίτησης

Επιπρόσθετα, πραγματοποιείται ανάλυση της γραμμικής συσχέτισης των υπό εξέταση μεταβλητών, «Χρήση κάνναβης σε όλη τη ζωή» και «Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες», ως προς στις δύο εξεταζόμενες σχολές, ΑΣΚΤ και Μαθηματικό. Για τα στοιχεία του Πίνακα 32 χρησιμοποιείται ο συντελεστής συσχέτισης του Spearman (Spearman's Rank Correlation Coefficient), αφού οι μεταβλητές δεν ακολουθούν την κανονική κατανομή. Ως προς τη συσχέτιση, ο συντελεστής γραμμικής συσχέτισης (Correlation Coefficient) του Spearman ισούται με $r = -0,288$ και $r = 0,303$ αντίστοιχα και είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,000 < 0,05$ και στις δύο περιπτώσεις. Προκύπτει το συμπέρασμα ότι υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών.

Πίνακας 32. Spearman's Rank Correlation Coefficient

Correlations			Σχολή Φοίτησης
Spearman's rho	Χρήση κάνναβης σε όλη την ζωή	Correlation Coefficient	-,288**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	153
	Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες	Correlation Coefficient	-,266**
		Sig. (2-tailed)	,001
		N	153

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Στη συνέχεια, επιλέγεται η μέθοδος της Λογαριθμικής Παλινδρόμησης (Logistic Regression Analysis), με τη χρήση της μεθόδου Enter Regression Analysis, για να διερευνηθεί ποιες από τις δυο ανεξάρτητες μεταβλητές: «Χρήση κάνναβης σε όλη τη ζωή» και «Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες», προσδιορίζουν (προβλέπουν), σε υψηλότερο βαθμό, την εξαρτημένη μεταβλητή: Σχολή Φοίτησης. Προκύπτουν στατιστικά αποτελέσματα με βάση τον παρακάτω συγκεντρωτικό Πίνακα 33 όπου το Μοντέλο 1 αποδέχεται την επίδραση των δύο μεταβλητών, Sig = 0,047 < 0,05, ως στατιστικά σημαντικές και διαθέτει δυναμική πρόβλεψης 62,9%. Επίσης, διαφαίνεται ότι το Μοντέλο 1 αποδέχεται τις μεταβλητές «Χρήση κάνναβης σε όλη την ζωή» και «Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες» και μπορεί να λάβει την εξής μορφή: $Χρήση\ κάνναβης\ ανά\ Σχολή\ Φοίτησης = 0,785 - 0,327 * Χρήση\ κάνναβης\ σε\ όλη\ τη\ ζωή - 0,056 * Χρήση\ κάνναβης\ τους\ τελευταίους\ 12\ μήνες$.

Επομένως η Ερευνητική Υπόθεση 4 επαληθεύεται καθώς οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση κάνναβης από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών.

Πίνακας 33. Logistic Regression Analysis

Model Summary							
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square		Nagelkerke R Square			
1	197,402 ^a	,069		,092			
<i>a. Estimation terminated at iteration number 3 because parameter estimates changed by less than ,001.</i>							
Hosmer and Lemeshow Test							
Step	Chi-square	df		Sig.			
1	5,580	6		,047			
Classification Table ^a							
Observed		Predicted					
		Σχολή Φοίτησης		Percentage Correct			
		A.Σ.Κ.Τ.	Μαθηματικό				
Step 1	Σχολή Φοίτησης	A.Σ.Κ.Τ.	39	39	50,0		
		Μαθηματικό	17	56	76,7		
Overall Percentage					62,9		
<i>a. The cut value is ,500</i>							
Variables in the Equation							
Step		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
1 ^a	Χρήση κάνναβης σε όλη την ζωή	-,327	,191	2,937	1	,087	,721
	Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες	-,056	,220	,064	1	,800	,946
	Constant	,785	,316	6,189	1	,013	2,193
<i>a. Variable(s) entered on step 1: Χρήση κάνναβης σε όλη τη ζωή, Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες.</i>							

Όπως φαίνεται και στους παρακάτω Πίνακες 34 και 35, η ΑΣΚΤ υπερισχύει στην χρήση κάνναβης.

Πίνακας 34. Χρήση κάνναβης σε όλη τη ζωή * Σχολή Φοίτησης Crosstabulation

Χρήση κάνναβης σε όλη τη ζωή		Σχολή Φοίτησης		Total
		A.Σ.Κ.Τ.	Μαθηματικό	
0	Count	25	43	68
	% of Total	16,3%	28,1%	44,4%
1-9	Count	15	14	29
	% of Total	9,8%	9,2%	19,0%
10-19	Count	16	7	23
	% of Total	10,5%	4,6%	15,0%
20-39	Count	2	1	3
	% of Total	1,3%	0,7%	2,0%
40 ή περισσότερες	Count	21	9	30
	% of Total	13,7%	5,9%	19,6%
Total	Count	79	74	153
	% of Total	51,6%	48,4%	100,0%

Πίνακας 35. Χρήση κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες * Σχολή Φοίτησης Crosstabulation

Χρήση μαριχουάνας ή χασίς κάνναβης τους τελευταίους 12 μήνες		Σχολή Φοίτησης		Total
		A.Σ.Κ.Τ.	Μαθηματικό	
0	Count	36	53	89
	% of Total	23,5%	34,6%	58,2%
1-9	Count	18	8	26
	% of Total	11,8%	5,2%	17,0%
10-19	Count	13	6	19
	% of Total	8,5%	3,9%	12,4%
20-39	Count	1	0	1
	% of Total	0,7%	0,0%	0,7%
40 ή περισσότερες	Count	12	6	18
	% of Total	7,8%	3,9%	11,8%
Total	Count	80	73	153
	% of Total	52,3%	47,7%	100,0%

5. Εξαγωγή Συμπερασμάτων

5.1. Συζήτηση

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκαν παράγοντες και μεταβλητές μέσω της περιγραφικής αλλά και της επαγωγικής στατιστικής. Όσον αφορά στις ερευνητικές υποθέσεις προέκυψαν τα εξής συμπεράσματα:

Οι φοιτητές της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών κάνουν συχνότερη χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος του Μαθηματικών ΕΚΠΑ. Ως προς αυτό το αποτέλεσμα της έρευνας διαπιστώνουμε πως η αρχική ερευνητική υπόθεση επαληθεύεται και κατά συνέπεια επαληθεύεται και η πεποίθηση που υπάρχει ότι οι Φοιτητές της ΑΣΚΤ και ευρύτερα οι άνθρωποι που ασχολούνται επαγγελματικά ή μη με την τέχνη έχουν μια μεγαλύτερη τάση στη χρήση ουσιών. Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε να αναρωτηθούμε εάν σε αυτή τη σχέση εμπλέκονται παράγοντες όπως είναι η δημιουργικότητα, το ταλέντο κ.α. Ως προς τον παράγοντα της δημιουργικότητας, έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο εξωτερικό και είχε στόχο να μελετήσει γιατί οι καλλιτέχνες έχουν μεγαλύτερη τάση για χρήση ουσιών, απέρριψε την υπόθεση ότι οι καλλιτέχνες κάνουν συχνότερη χρήση ουσιών από τον υπόλοιπο πληθυσμό για να αυξήσουν την δημιουργικότητά τους. Τα αποτελέσματα της προαναφερόμενης μελέτης δείχνουν ότι οι καλλιτέχνες θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν τις ψυχοδραστικές ουσίες για να επιφέρουν μία ισορροπία ανάμεσα στη δημιουργική τους δραστηριότητα και στη συναισθηματική τους κατάσταση. Επιπλέον, ορισμένοι καλλιτέχνες δεν υποστηρίζουν τις παραπάνω τοποθετήσεις για τη συσχέτιση της χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών και δημιουργικότητας, αντιθέτως θεωρούν πως η «καθαρή» τέχνη πρέπει να πηγάζει από την νηφαλιότητα.⁴⁶

Ένα άλλο αποτέλεσμα της παρούσας έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι στο Τμήμα Μαθηματικών ΕΚΠΑ το φύλο επιδρά στη χρήση ναρκωτικών τους τελευταίους 12 μήνες και η ηλικία επιδρά στη χρήση ναρκωτικών σε όλη τη ζωή και τους τελευταίους 12 μήνες. Όπως διαφαίνεται στην βιβλιογραφία η ηλικία είναι ένας παράγοντας που σχετίζεται με την χρήση

⁴⁶ Iszaj, F., Ehmman, B., Griffiths, M. D., & Demetrovics, Z. (2018). A Qualitative Study on the Effects of Psychoactive Substance use upon Artistic Creativity. *Substance use & misuse*, 53(8), 1275-1280.

ψυχοδραστικών ουσιών. Σε παγκόσμια έρευνα διαπιστώθηκε πως η Ευρώπη κατέχει τη θέση με το χαμηλότερο ποσοστό πληθυσμού χρηστών κάτω των 25 ετών, σε αντίθεση με την Αφρική η οποία είχε το μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού χρηστών κάτω των 25 ετών.⁴⁷

Όσον αφορά στη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών από τους φοιτητές στις σχολές ΑΣΚΤ και Τμήματος Μαθηματικών τους τελευταίους 12 μήνες και σε όλη τη ζωή βρέθηκε ότι δεν σχετίζεται με την βαθμολογία τους το τελευταίο εξάμηνο, ως εκ τούτου η αρχική ερευνητική υπόθεση ότι η χρήση ψυχοδραστικών ουσιών επηρεάζει τη βαθμολογία των φοιτητών απορρίπτεται. Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί πως υπάρχει η πεποίθηση πως άνθρωποι που κάνουν χρήση ψυχοδραστικών ουσιών είναι λιγότερο λειτουργικοί, από τους υπόλοιπους λόγω της επιρροής των ουσιών αυτών στις γνωστικές λειτουργίες. Άρα θα ανέμενε κανείς οι φοιτητές που κάνουν χρήση ουσιών να έχουν χαμηλότερη ακαδημαϊκή απόδοση από τους φοιτητές που δεν κάνουν χρήση, πεποίθηση η οποία απορρίφθηκε από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας.

Επιπρόσθετα, στην παρούσα μελέτη βρέθηκε ότι οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση κάνναβης από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών ΕΚΠΑ. Η αρχική ερευνητική υπόθεση επαληθεύτηκε και σε αυτήν την περίπτωση η οποία δεν αποτελεί έκπληξη μετά από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, όπου βρέθηκε ότι οι φοιτητές της ΑΣΚΤ κάνουν συχνότερη χρήση συνολικά όλων των ψυχοδραστικών ουσιών από τους φοιτητές του Τμήματος Μαθηματικών.

Αντίστοιχα ευρήματα προήλθαν και από άλλες έρευνες. Οι παράγοντες οι οποίοι συσχετίζονται με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών από φοιτητές αποτελούν το κοινωνικό / οικονομικό επίπεδο, η ψυχική υγεία και η ηλικία⁴⁸. Επίσης, η συχνότητα της χρήσης ναρκωτικών ουσιών συσχετίζονταν με αυξημένες αρνητικές συνέπειες για την υγεία και προσωπικές σχέσεις και δεν συσχετίζονταν με το φύλο ή το έτος σπουδών⁴⁹.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί πως οι άνθρωποι που ασχολούνται με την τέχνη και γενικά οι δημιουργικοί άνθρωποι φαίνεται να σκοράρουν πιο υψηλά σε κλίμακες μέτρησης της ψυχοπαθολογίας και ιδιαίτερα σε ότι αφορά κλίμακες με χαρακτηριστικά ψύχωσης σε

⁴⁷ World Drug Report 2018 (United Nations publication, Sales No. E.18.XI.9)

⁴⁸ Πολυκανδριώτη Μ., Ευαγγέλου Ε., Βασιλείου Δ., Αραγιάννης Δ., Καρυώτη Π., Γυμνοπούλου Ε., Κυρίτση Ε. Κατάχρηση ουσιών από φοιτητικό πληθυσμό. Νοσηλευτική, 2009, 48(4): 403-411.

⁴⁹ Palmer RS, McMahon TJ, Moreggi DI, Rounsaville BJ, Ball SA. College Student Drug Use: Patterns, Concerns, Consequences, and Interest in Intervention. J Coll Stud Dev. 2012, 53(1): 1-10.

σύγκριση με τον γενικό πληθυσμό.⁵⁰ Φαίνεται λοιπόν πως η χρήση ψυχοδραστικών ουσιών σε καλλιτεχνικούς πληθυσμούς είναι ένα θέμα πολυπαραγοντικό. Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον και χρήσιμο να μελετηθούν ο παράγοντας της ψυχοπαθολογίας και της χρήσης ουσιών σε πληθυσμό καλλιτεχνών ώστε να διαπιστωθεί η σχέση τους. Σε αυτό το σημείο φαίνεται πως είναι πολύ αναγκαία η περαιτέρω έρευνα.

5.2. Συστάσεις για μελλοντική έρευνα

Οι συστάσεις για τη διεξαγωγή μιας μελλοντικής έρευνας θεωρούνται σημαντικές. Προτείνεται η δημιουργία ενός νέου ερευνητικού εργαλείου αξιολόγησης του επιπέδου της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και διανομής αυτού σε περισσότερους φοιτητές και σε περισσότερες σχολές εντός και εκτός Αττικής. Σημαντική θα είναι επίσης η διεξαγωγή έρευνας και σε πανεπιστήμια του εξωτερικού ή άλλων μεγαλουπόλεων όπως η Θεσσαλονίκη και η διαπίστωση συγκριτικής ανάλυσης. Επιπλέον, προτείνεται η εκ νέου διεξαγωγή της παρούσας μελέτης σε φοιτητές όλων των Ανωτάτων Σχολών Καλών Τεχνών και Τμημάτων Μαθηματικών στην Ελλάδα προκειμένου το δείγμα να είναι μεγαλύτερο και αντιπροσωπευτικότερο.

Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης θα ενίσχυε και η πραγματοποίηση έρευνας που θα εξέταζε τη χρήση ουσιών σε πληθυσμό που ασχολείται με την τέχνη, για παράδειγμα ηθοποιών, ζωγράφων κ.α. αλλά και στον γενικό πληθυσμό. Ύστερα θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί σύγκριση των προαναφερόμενων πληθυσμών ως προς τη χρήση ουσιών.

5.3. Περιορισμοί έρευνας/ Δυσκολίες που προέκυψαν

Περιορισμοί στην διεξαγωγή της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν το μικρό δείγμα των 155 φοιτητών σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό περιβάλλον και μόνο σε δύο Σχολές αλλά και το ερευνητικό εργαλείο το οποίο δεν δημιουργήθηκε αρχικά για την παρούσα μελέτη αλλά προσαρμόστηκε κατάλληλα για να χρησιμοποιηθεί. Επιπλέον υπήρξε δυσκολία πρόσβασης στις σχολές για συμπλήρωση και συλλογή των δεδομένων, ως εκ τούτου η συμπλήρωση και

⁵⁰ Lauronen, E., Veijola, J., Isohanni, I., Jones, P. B., Nieminen, P., & Isohanni, M. (2004). Links between creativity and mental disorder. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 67(1), 81-98.

η συλλογή των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονικά με την βοήθεια της πλατφόρμας Google Forms.

6. Βιβλιογραφικές Αναφορές

1. Askitoroulou, E., Paraiοannou, A., Ασκητοπούλου, E., Παπαϊωάννου, A. Εγχειρίδιο αναισθησιολογίας & περιεγχειρητικής φροντίδας, Manual Of Anaesthesiology & Perioperative Care. Hellenic Academic Libraries, 2015.
2. Bennett, T., Holloway, K., Drug use among college and university students: findings from a national survey. J Subst Use, Early Online, 2013, 1–6.
3. Chan, Y.F., Dennis, M.L., Funk, R.R. Prevalence and comorbidity co-occurrence of major internalizing and externalizing disorders among adolescents and adults presenting to substance abuse treatment. Journal of Substance Abuse Treatment, 2008, 34(1):14–24.
4. Crocq, M. A. Historical and cultural aspects of man's relationship with addictive drugs. Dialogues in clinical neuroscience, 2007, 9(4): 355.
5. European Centre for Disease Prevention and Control, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών (Ο.ΚΑ.ΝΑ.), Κέντρο Ελέγχου & Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ.), Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης & Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (Ε.Κ.ΤΕ.Π.Ν.), Κατευθυντήριες Οδηγίες του ECDC και του EMCDDA. Πρόληψη και έλεγχος λοιμωδών νοσημάτων στους χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών. Συνοπτική Έκδοση Οδηγιών. σελ. 1-8. www.venizeleio.gr/wp-content/uploads/2017/02/ECDC-GUIDANCE-Greek-Version_final_hi-res.pdf
6. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Greece. Country Drug Report 2018. www.emcdda.europa.eu/countries/drug-reports/2018/greece_en
7. Fowler T, Shelton K, Lifford K, Rice F, McBride A, Nikolov I. Genetic and environmental influences on the relationship between peer alcohol use and own alcohol use in adolescents. Addiction 2007, 102(6):894–903.
8. Gossop, M., Grant, M., Σιάτρας, Δ., Κατάχρηση ουσιών: πρόληψη και έλεγχος, 2014, Αθήνα: Εκδόσεις Βήτα, σ. 76-86.

9. Health Canada, Best practices: Methadone maintenance treatment, 2012, p. 1-104, Ottawa, Ontario.
10. Hibell B, Andersson B, Bjarnason T, Ahlstrom S, Balakireva O, Kokkevi A. Alcohol and other drug use among students in 35 European countries. The ESPAD report 2003, Stockholm, Sweden: Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN) and the Pompidou Group at the Council of Europe, 2004
11. Hooman Khademi, M. D., Farin Kamangar, M. D., Paul Brennan, M. D., Reza Malekzadeh, M. D. Opioid therapy and its side effects: a review. Archives of Iranian medicine, 2016, 19(12), 870.
12. Iszaj, F., Ehmann, B., Griffiths, M. D., & Demetrovics, Z. (2018). A Qualitative Study on the Effects of Psychoactive Substance use upon Artistic Creativity. Substance use & misuse, 53(8), 1275-1280.
13. Johnston, L.D.; O'Malley, P.M.; Bachman, J.G.; and Schulenberg, J.E. Monitoring the Future National Results on Adolescent Drug Use: Overview of Key Findings, 2013. Bethesda, MD: National Institute on Drug Abuse, 2013. Available at www.monitoringthefuture.org
14. Korhonen T, Latvala A, Dick DM, Pulkkinen L, Rose RJ, Kaprio J, Huizink AC. Genetic and environmental influences underlying externalizing behaviors, cigarette smoking and illicit drug use across adolescence. Behav Genet. 2012, 42(4):614-25.
15. Lauronen, E., Veijola, J., Isohanni, I., Jones, P. B., Nieminen, P., & Isohanni, M. (2004). Links between creativity and mental disorder. Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes, 67(1), 81-98.
16. Marinov, V. Ανορεξία, εξαρτήσεις και ναρκισιστικές ευθραυστότητες. 2010, Αθήνα: Εκδόσεις Κατάρτι.
17. Musto, D. F. Opium, cocaine and marijuana in American history. Scientific American, 1991, 265(1), 40-47.

18. Nora, D., Volkow, A., Ting – Kai, L., Drugs and alcohol: Treating and preventing abuse, addiction and their medical consequences, *Pharmacology and Therapeutics*, 2015, 108(1): 3-17.
19. Palmer RS, McMahon TJ, Moreggi DI, Rounsaville BJ, Ball SA. College Student Drug Use: Patterns, Concerns, Consequences, and Interest in Intervention. *J Coll Stud Dev*. 2012, 53(1): 1-10.
20. Polymerou, A. (2007). Alcohol and Drug Prevention in Colleges and Universities: A Review of the Literature. London: Mentor..
21. Pratta, E., Santos, M. Adolescence and the consumption of psychoactive substances: the impact of the socioeconomic status. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 2007, 15(SPE), 806-811.
22. Siyan Y, Peltzer, K, Pengpid, S, Susilowati, I H. Prevalence and associated factors of illicit drug use among university students in the association of southeast Asian nations (ASEAN). *Subst Abuse Treat Prev Policy*. 2017; 12(1): 9.
23. Tsvetkova L. A., Antonova N.A. The prevalence of drug use among university students in St. Petersburg, Russia. *Psychology in Russia: State of the Art*, 2013, 6 (1): 86-94.
24. UNODC, 2018, Number of drug-related deaths, mortality rates per million persons aged 15-64 years and ranking of drugs as primary cause of death, 2016, <https://dataunodc.un.org/drugs/mortality/europe>
25. World Drug Report 2018 (United Nations publication, Sales No. E.18.XI.9)
26. Αλεξιάδη Σ., Ανακριτική, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2006, σ. 331-332.
27. Γναρδέλλης Χ., Ανάλυση δεδομένων με το SPSS 14.0 For Windows, Εκδόσεις Παπαζήσης, 2006, σ. 267-518, Αθήνα.
28. Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας 2017, Ελλάδα. Ετήσια έκθεση για τα ναρκωτικά, 2017, ΕΚΤΕΠΙΝ. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΙΝ), www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4526/TD0416907ELN.pdf

29. Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης Ναρκωτικών και Τοξικομανίας, Ευρωπαϊκή Έκθεση για τα ναρκωτικά. Τάσεις και εξελίξεις 2017, σ. 62, www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4541/TDAT17001ELN.pdf
30. Θανοπούλου, Κ., Καμπά, Ε., Τσιρώνη, Μ., Τζιαφέρη, Σ., Παπαπέτρου, Σ., Αλικάρη, Β., Ζυγά, Σ. Αρχεία ελληνικής ιατρικής, 2015,32(1):36-44.
31. Κατσιπουλάκη, Μ., Παπαϊωάννου, Ε., Χίου, Μ., Στάσεις και αντιλήψεις των φοιτητών στο Τ.Ε.Ι. Κρήτης σχετικά με την αποποινικοποίηση των μαλακών ναρκωτικών. Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, 2016, <https://apothesis.lib.teicrete.gr/handle/11713/8138>
32. Κωνσταντή, Σ., Σάκουλα, Δ. Οι αντιλήψεις και στάσεις των σπουδαστών του Τ.Ε.Ι. Ηρακλείου Κρήτης για τη χρήση νόμιμων και παράνομων εξαρτησιογόνων ουσιών. Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, 2003, <http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2003/KonstantiSotiroula,SakoulaDespoina/attached-document/2003Konstanti.pdf>
33. Λιάππας, Ι. & Πομίни, Β. (2004). Ουσιοεξάρτηση. Σύγχρονα Θέματα. Αθήνα: ΙΤΑΚΑ.
34. Μαλλιώρα, Μ. (επιμ.) (2010). Λεξικό για το Αλκοόλ και για τις λοιπές ψυχοδραστικές ουσίες. Αθήνα: ΒΗΤΑ.
35. Μάτσα, Κ. Το αδύνατο πένθος και η κρύπτη. Ο τοξικομανής και ο θάνατος. 2012, Ελλάδα: ΑΡΓΑ.
36. Μάτσα, Κ. Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές. Το αίτιγμα της τοξικομανίας. 2001, Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα, σ. 19-29.
37. Παναγής, Γ., Καστελλάκης, Α., Ενδογενές σύστημα καναβινοειδών. Νέοι ορίζοντες στην θεραπευτική. Επιθεώρηση Κλινικής Φαρμακολογίας και Φαρμακοκινητικής, 2006, 24(1):73-89.
38. Πάνου, Σ., Σουλιώτη, Ι. Διερεύνηση στάσεων και αντιλήψεων των καθηγητών και των σπουδαστών

39. Παπαγεωργίου, Ε., Εξαρτήσεις στη ζωή μας, 2004, Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνος, σ. 15-88. Παπαδημητρίου, Γ., Λιάππας, Ι. & Λύκουρας, Ε. (2013:875-885). Σύγχρονη Ψυχιατρική. Αθήνα: ΒΗΤΑ.
40. Παπαδημητρίου, Γ., Λιάππας, Ι. & Λύκουρας, Ε. (2013:875-885). Σύγχρονη Ψυχιατρική. Αθήνα: ΒΗΤΑ.
41. Παπαρρηγόπουλος, Θ. & Δάλλα, Χ. (2018). Οι εξαρτήσεις: αίτια, μηχανισμοί, εκδηλώσεις, αντιμετώπιση. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
42. Πολυκανδριώτη Μ., Ευαγγέλου Ε., Βασιλείου Δ., Αραγιάννης Δ., Καρυώτη Π., Γυμνοπούλου Ε., Κυρίτση Ε. Κατάχρηση ουσιών από φοιτητικό πληθυσμό. Νοσηλευτική, 2009, 48(4): 403-411.
43. Σπινέλλη, Κ., Κροκίδη, Λ., Ναρκωτικά: Δρόμοι προσφοράς – Δρόμοι πρόληψης, 2007, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα, σ. 40-53.
44. Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών / Εθνική Μονάδα Πληροφοριών (ΣΟΔΝ / ΕΜΠ). Ετήσια έκθεση για τα ναρκωτικά στην Ελλάδα, 2017. www.astynomia.gr/images/stories/2018/statistics18/2017-sodn.pdf
45. Χατζηπαντελής, Θ., Οι στάσεις των φοιτητών του ΑΠΘ, 2009, σ. 7, www.polres.gr/gr/observatory%20results.pdf